

گفتوگو له گهل ChatGPT ده رباره ی...

پۆشنبیری و پۆشنبیر دیالیکتیکی پۆل و کاریگه ریی

ئاماده کردنی
د.. ئه رسلان سه یدزاده

پیدا چونه وه
م . ئه مین محهمه د

پیناسه‌ی کتیب

- ناوی کتیب : رۆشنبیری و رۆشنبیر
- دیالیکتیکی رۆل و کاریگه‌ری
- بابته : رۆشنبیری
- ئاماده‌کردنی : د. ارسلان سید زاده
- پیداجوونه‌وه : م . ئەمین محهمه‌د
- تایپ : ارسلان سید زاده
- دیزاین : ریبین همه‌أمین
- وینه‌ی به‌رگ : راویژ ئارام
- چاپخانه : چاپخانه‌ی پاندا
- تیراژ : ۵۰۰ دانه
- ژماره‌ی سپاردن :

پېرسټ

- پېشه‌کی ۴
- کەلتور ، کەلەپور ۴
- رۆشنبیر ۵
- دیالېکتیکی رۆل و کاریگەری ۵
- چەمکی کەلتور ۸
- توخمە پیکهاتەییەکانی کەلتور ۸
- ئەو ھۆکارانەى کاریگەرییان لەسەر کەلتور ھەیه ۹
- پیکهاتەکانی کەلتور ۹
- ئەو ھۆکارانەى کاریگەرییان لەسەر کەلتور ھەیه ۱۲
- گەشەسەندنی رۆشنبیری بە تێپەرپوونی کات ۱۵
- کەلتور لە کۆمەلگا جیاوازەکاندا ۱۹
- رۆلی رۆشنبیر لە کۆمەلگادا ۲۳
- پیناسەى رۆشنبیر ۲۶
- بەرپرسیاریتیەکانی رۆشنبیر ۲۸
- ئەلنگاریەکانی بەردەم رۆشنبیر ۳۱

- ۳۵..... رۆشنىبىرى و رۆشنىبىرى جەماوەرى
- ۳۷..... رۆلى رۆشنىبىر لە رەخنەگرتن و ئاراستەکردنى كەلتورى جەماوەرىدا.
- ۴۱..... رۆشنىبىرى و سىياسەت
- ۴۴..... رۆلى رۆشنىبىر لە بزووتنەو سىياسىيەكان
- ۴۷..... كارىگەرى رۆشنىبىر لەسەر بىرورپاى گشتى و سىياسەتى گشتى
- ۵۱..... رۆشنىبىر و راگەيانندن
- ۵۴..... كارىگەرى مېدىيا لەسەر رۆلى رۆشنىبىر
- ۵۷..... رۆشنىبىر بۇ بلاوكردنەوھى بىرۆكەكانى مېدىيا بەكاردەھىيىت
- ۶۱..... رۆشنىبىرى و پەروەردەيى
- ۶۴..... رۆلى رۆشنىبىر لە سىستەمى پەروەردەدا
- ۶۸..... گرنكى پەروەردە لە دارشتنى رۆشنىبىردا
- ۷۲..... فىكرى و تەكنەلۆژيا
- ۷۵..... كارىگەرى تەكنەلۇجيا لەسەر رۆلى رۆشنىبىر
- ۷۸..... بەكارھىنانى تەكنەلۇژياى رۆشنىبىر بۇ بلاوكردنەوھى رۆشنىبىرى
- ۸۲..... تىپرامان لە داھاتووى رۆشنىبىرى

سیاس نامہ

چەند سالیک پيش ئیستا کتیبکم خویندنهوه به ناونیشانی (ئەمه ژيانی خۆته کاتی به ئەزموون کردن نیه) بو نوسەر (جیم دونوفان) که دەرھینەرکی کەنەدیە ، منیش هەر کات بیرم دەکردوه که چۆن بتوانم شتی بکەم که دوبارە نەبیت ،یان هەمان شتی خەلک نەبیت یان کەمتر نەبیت ،هەول بەدەم لەو شوینەوه دەست پێبکەم که ئەوانی که پێگەشتون کاتی ئاشان بوم به (ChatGPT) وه گفتوگۆم لەگەلی ئەنجامدا ، بیرۆکە ی ئەوەم بۆ هات که سود لەم گفتوگۆیە وەربرگم که کۆمەلیک کتیب ئامادە بکەم که کتیبخانە ی کوردی پێویستی پێیانە لە بوارە کانی پەرودەرە ، گەشەپێدانی مرۆیی، رۆشنبیری ، فەلسەفە ، زیرەکی دەستکرد ،

به هۆی ئەوهی گفتوگۆکه به زمانی عەرەبی بوو پێویست دەکرد که وەرگیڕین بۆ زمانی شیرینی کوردی ئەم کارەیش لە رپی (Google translate) ئەنجامدرا بەلام گوگل ناتوانیت مافی وەرگیڕان وهکو پێویست بدات، چونکه نووسینی مرۆف پێویستی به پینوسی مرۆفه لێرەوه رومان کرده لای زۆر بەرپز مامۆستا (ئەمین محەمەد) که پێداچونەوه یان پیدابکات به خامه پر پرشتهکە ی بەرپزیشیان پەرتوکه کانی جوانترکرد ، ئیمەش پر به دل دەست خۆشی له بەرپزبان دەکەین وهیوای تەمەن درپژی وه ئاسوودەیی بۆ دەخوایین هیوادارین که هەمیشە خاوەن کاری نوی و بەرھەمی نوخ بیت ، به هیوای ئەوهین ئەم کارە ی ئیمە جیگای رەزامەندی خودای پەرودەرگار بیت پاشان سود بەخشیت به خوینەرانی ئازیزمان وکەلینیک له کتیبخانە ی کوردی پرېکاتەوه .

د . ارسلان سیدزادە

سلیمانی ... ۲۰۲۴

به ناوی خودای گهوره ومیهره بان

پیشه کی

کهلتور یه کیکه لهو بناغه گرنگانهی که کۆمه لگاگان لهسهری بنیات دهنرین، بهو پییهی رهنگدانهوهی ناسنامهی گهلان و میژوو و شیوازی بیرکردنهوهیانه. رۆلی رۆشنبیر لهم چوارچیوهیهدا وهک توخمیکی بنچینهی دیت له دارپشتن ئەم شوناسه و گواستنهوهی بۆ نهوهکانی داهاتوو. لهم کتیبهدا له چه مکی کهلتور و رهههنده جوراوجورهکانی دهکۆلینهوه، ههروهها رۆلی رۆشنبیر له کۆمه لگادا و کاریگه ریهکانی لهسهر کهلتوری گشتیی شی دهکهینهوه .

رۆشنبیری و رۆشنبیر دوو چه مکی بهیه کهوه گریدراون که رهنگدانهوهی چهن دین لایه نی ژیا نی کۆمه لگا و تاکه کانن. کهلتور کۆی ئەو بهها و بیروباوه ر و زانین و هیما و داب و نه ریته پیکه ده هیئیت که کۆمه لگه یه کی دیاریکراو له ئەوانی دیکه جیا ده که نه وه و راسته وخۆ کاریگه ری لهسهر هه لسوکه وتی تاکه کان و کارلیککردنیا ن له گه ل یه کتر و له گه ل جیهانی ده ره وه دا هه یه. له به رامبه ردا رۆشنبیر که سیکه خاوه نی زانستیکی فراوان و کهلتوریکی قووله که وای لیده کات کاریگه ری لهسهر کۆمه لگا که ی هه بیئ و به ره و پیشکه وتن ئاراسته ی بکات .

کهلتور ، کهله پور :

کهلتور ئەو چوارچیوهیه که تاکه کان له یه ک کۆمه لگادا کۆده کاته وه، بهو پییهی زمان و ئایین و هونه ر و داب و نه ریتی و بهها ئا کارییه کان و بیروباوه ره کان له خۆده گریت. کهلتور رۆلیکی گرنگی هه یه له دارپشتنی ناسنامه ی تاکه کان و دیاریکردنی ستانداردهکانی رهفتاری قبولکراو و قبولنه کراو .

رۆشنىبىر :

رۆشنىبىر كەسىپكە كە خاۋەنى پلەيەكى بەرزى مەعريفە و تىگەيشتىنى رەخنەگرانەيە، ھەروەھا دەتوانىت دياردە كۆمەلایەتى و سياسى و كەلتورويىيەكان بە شىۋەيەك شى بكاتەوہ كە بەشداربن لە بەرزكردنەوہى ئاستى ھۆشيارى گشتيدا. رۆشنىبىر نىۋەندگىرپكە لە نىۋان زانىارى گشتيدا، و بەرپرسىارە لە بلاوكردنەوہى ھۆشيارى و ئاراستەكردنى راي گشتى بەرەو پرسە گرنگەكان .

ديالىكتىكى رۆل و كاريگەرى :

ديالىكتىكى رۆل و كاريگەرى لە نىۋان كەلتور و رۆشنىبىردا لە چۆنىەتى دارپشتى ھەريەكەياندا ديارە. لە لايەكەوہ كەلتور بەشدارە لە دارپشتى ديدگا و ئامرازە مەعريفەكانى رۆشنىبىر. لە لايەكى ترەوہ رۆشنىبىر بەشدارى دەكات لە پەرەپيدانى كەلتور و ئاراستەكردنى لە رپگەي رەخنە و داھىنەنى فيكرىيەوہ .

رۆشنىبىر رۆلپكى سەرەكى دەگىرپت لە رەخنەگرتن لە واقىعى كۆمەلایەتى و سياسى و پيشكەشكردنى جىگرەوہ و چارەسەر. ھەروەھا تواناى كاريگەرى لەسەر بيروراى گشتى و ئاراستەكردنى بەرەو گۆرانكارى ئەرپنى ھەيە. ئامرازەكانى رۆشنىبىر لە نىۋان نووسىن و ميديا و لپكۆلپنەوہى زانستى و چالاكىي كۆمەلایەتيدا جياوازن، ئەمەش واى لپدەكات ببپتە ئەكتەرىكى بنەرەتپى لە پرۆسەى بنپاتنانەوہ و پەرەپيدانى كۆمەلگادا .

لە كۆتاييدا، پەيوەندى نىۋان كەلتور و رۆشنىبىر وەك پەيوەندىيەكى ديالىكتىكى دەمپنپتەوہ كە بە كارلپكى بەردەوام تايبەتمەندە، بەو پپيەي گەشەكردنى ھەر كۆمەلگايەك بەبى تىگەيشتن لە

كەلتوورەكەي و ئو رۆشنىبىرانەي كە بەشدارى لە پىكھاتن و گەشەكردنىدا دەكەن، ناتوانرئىت تىبگەين .

بەشى يەكەم: چەمكى كەلتوور

- پىناسەي كەلتوور
- پىكھاتەكانى كەلتوور
- ئو ھۆكارانەي كارىگەرىيان لەسەر كەلتوور ھەيە
- گەشەسەندنى رۆشنىبىرى بە تىپەرپوونى كات

بەشى دووهم: رۆشنىبىرى لە كۆمەلگا جياوازەكاندا

- كەلتورى رۆژھەلاتى
- كەلتورى رۆژئاوايى
- كارىگەرى جىھانگىرى لەسەر كەلتوور

بەشى سىيەم: رۆلى رۆشنىبىر لە كۆمەلگادا

- پىناسەي رۆشنىبىر
- بەرپرسىيارئىتتەكانى رۆشنىبىر
- ئالنگارىيەكانى بەردەم رۆشنىبىر

بەشى چوارەم: كەلتورى فىكرى و جەماوەرى

- پەيوەندى نيوان رۆشنىبىرى و رۆشنىبىرى جەماوەرىيى
- رۆلى رۆشنىبىر لە رەخنەگرتن و ئاراستەكردنى كەلتورى جەماوەرىدا

بەشى پىنجەم: رۆشنىبىرى و رامىارى

- رۆلى رۆشنىبىر لە بزووتنەوہ رامىارىيەكاندا
- كارىگەرى رۆشنىبىر لەسەر بىروپراي گشتى و سىياسەتى گشتى

بەشى شەشەم: پۆشنىبىر و پراگەياندىن

- كاريگەرى مېدىيا لەسەر پۆلى پۆشنىبىر
- پۆشنىبىر بۇ بلاوكردنهوہى بىرۆكەكانى مېدىيا بەكاردههينيت

بەشى حەوتەم: پۆشنىبىرى و پەروەردە

- پۆلى پۆشنىبىر لە سيستەمى پەروەردەدا
- گرنگى پەروەردە لە دارشتنى كەسى پۆشنىبىردا

بەشى ھەشتەم: فيكرى و تەكنەلۆژيا

- كاريگەرى تەكنەلۆجيا لەسەر پۆلى پۆشنىبىر
- بەكارھينانى تەكنەلۆژياى پۆشنىبىر بۇ بلاوكردنهوہى پۆشنىبىرى

بهشی يه کهم: چه مکی کهلتوور

پیناسه ی رۆشنبیری

کهلتوور بریتیه له کۆمهڵیك بهها و بیروباوهر و داب و نهریت و هیما که شیوازی ژيانی کۆمهله مرۆقیکی دیاریکراو پیکدههینن. کولتوور دهتوانیٔ ههر دوو توخمه بهرجهسته و ههست پینهکراوهکان لهخۆبگریٔ، ههروهها هونهر، ئهدهب، ئایین، فهلسهفه، زمان، داب و نهریتی کۆمهلایهتی، سیستهمی ئابووری و سیاسی، تهکنهلوژیا و زانیاری هاوبهش لهخۆبگریٔ .

کهلتوور ئیستاتیک نییه، بهلکو دینامیمیکه که به تیپهپوونی کات له ئهنجامی کارلیککردن لهگهٔ کهلتوورهکانی دیکه، گۆرانکارییه کۆمهلایهتییهکان، پیشکهوتنی تهکنهلوژیا و هوکاره ئابووری و سیاسییهکان دهگۆرٔ و گهشه دهکات .

توخمه پیکهاتهیهکانی کهلتوور

١. بهها و بیروباوهرهکان: ئەمانه ئه و بیروکانه که تاکهکان ههلیانگرتوو ههبارهت بهوهی چی راسته یان ههلهیه، گرنه یان ناگرنه .

٢. داب و نهریتهکان: ئەمانه ئه و شیوازه رهفتارییه دووبارهبووانه که گروپهکان شیوهیهکی بهردهوام پراکتیزه ی دهکهن .

٣. زمان: به ئامرازی پهیوهندیکردن و گواستنهوهی زانست و بیروکه له نهوهیهکهوه بۆ نهوهیهکی تر دادهنریٔ .

٤. هیماکان: بریتین له وشه، ئاماژه و وینه که ههلگری مانای تایبهتن لهناو کهلتووریکدا .

۵. ھونەر و ئەدەب : دەربېرىنى داھىيەنەرى مرۆف و رەنگدانەوہى بەھا و بىروباوہرى كەلتورى .

ئەو ھۆكارانەى كارىگەرىيان لەسەر كەلتور ھەيە

- مېژوو: پروودا و ئەزموونە مېژوو بىيەكان كە گروپەكە پېيدا تېپەرىوہ.
- جوگرافيا : شوپنى جوگرافى و ژىنگەى سروشتى .
- ئايىن : ئايىنەكان و بىروباوہرى پۇخى .
- پەيوەندى و تەكنەلۇژيا: ئامرازەكانى پەيوەندى و كارىگەرىي تەكنەلۇژياى مۇدېرن .
- پەروەردە : ئاستى پەروەردە و سىستەمەكەى لە كۆمەلگادا .

كولتور تەنھا كۆى ئەم توخمانە نىيە، بەلكو سىستەمىكى ئالۇزە كە ھەر توخمىك لەگەل ئەوى دىكەدا كارلىك دەكات بۇ ئەوہى ناسنامەيەكى جياواز بۇ كۆمەلېك كەسى ديارىكراو پېكېھىئىت .

پېكھاتەكانى كەلتور

كولتور پېكدىت لە توخمە جۇراوجۇرەكان كە كارلىك لەگەل يەكتردا دەكەن بۇ پېكھىئانى شوناس و شىوازى ژيانى كۆمەلگايەك. لېرەدا ھەندىك لە پېكھاتە سەرەكېيەكانى كەلتور دەخەينەروو :

۱. بەھا و بىروباوہرەكان :

- بەھاكان: نوپنەرايەتى ئەو بنەما و پېوہرانە دەكەن كە كۆمەلگا بە گرنگ دەزانىت و پېنمايى رەفتارى ئەندامەكانى دەكەن، ھەك پاستگۆيى و پېزگرتن و دادپەروہرى .

○ **بیروباوهرهکان:** ئەو بیروۆکه و چه مکهانه دهگریتهوه که تاکهکان باوهریان پییانه، جا چ ئایینی بییت، یان فهلسهفی بییت، یان کۆمهلایهتی بییت .

۲. داب و نهريت :

○ **خووهکان:** ئەو شیواز و رهفتاره رۆژانهیانن که تاکهکان دووباره و به بهردهوامی پراکتیزهیان دهکهن .

○ **نهريتهکان:** ئەو چالاکیی و پراکتیزانه دهگریتهوه که له نهوهیهکهوه بۆ نهوهیهکی تر دهگوازیینهوه و به بهشیک له میراتی کهلتووری دادهنریت .

۳. زمان :

○ به ئامرازی سهرهکیی پهیوهنديکردن دادهنریت که ریگه به تاکهکان دههات بیرکردنهوه و ههستهکانی خۆیان دهربهرن و زانیاری هاوبهش بکهن .

○ زاراوه، نووسین و ئەدهب لهخۆدهگریت .

۴. هیماکان :

○ وشه، ئاماژه، وینه و شتگهلیک لهخۆدهگریت که ههلگری مانای تایبهتن لهناو کهلتووریکدا .

○ هیماکان یارمهتی گهیانندی بیروۆکه و ههست و ناسنامهی کهلتووری دهدهن .

۵. هونهر و ئەدهبیات :

○ رهنگدانهوهی داهینهری مروۆقه و موسیقا، سهما، شانۆ، سینهما، هونهری پلاستیکی و ئەدهب به ههموو فۆرمهکانیهوه دهگریتهوه .

○ رۆلى ھەيە لە دەربېرىنى بەھا و بېروباوېر و ئەزموونە مروۋىيەكان.

۶. ئايىن و فەلسەفە :

○ بەشىكى گەورەي ناسنامەي كەلتوورى پېك دەھىنىت و كاريگەرى لەسەر بەھا و بېروباوېر و داب و نەرىتەكان ھەيە .

○ ئايىنە رېكخراوۋەكان، بېروباوېرى رۆحى و فەلسەفەي ئاكارى لەخۆدەگرېت .

۷. سىستەمى كۆمەلەيەتى :

○ خىزان، پەرودە، سىستەمى ياسايى، سىستەمى ئابوورى و سىياسى لەخۆدەگرېت .

○ دىارى دەكات كە كۆمەلگا چۆن رېكخراوۋە و تاكەكان چۆن كارلىك لەگەل يەكتەر دەكەن .

۸. تەكنەلۆژيا و زانىارى :

○ ئەو ئامراز و تەكنىكانە دەگرېتەوۋە كە كۆمەلگا بۆ گەيشتن بە ئامانجەكانى و چارەسەر كەردنى كېشەكانى بەكارى دەھىنىت .

○ ھەرۋەھا زانىارىيى زانستى و تەكنىكى لەخۆدەگرېت كە بە تىپەربوونى كات كەلەكە بوو .

۹. جل و بەرگ و خواردن :

○ جل و بەرگ و مۇدە بەشىك لە ناسنامەي كەلتوورى رەنگەداتەوۋە و بەھا و نەرىتەكان دەرتەبەرن .

○ خواردن و چيشتخانه به شيكن له ميراتي كولتووري و نوينه رايه تي شيوازه نهر يتيه كاني ئاماده كردن و پيشكه شكر دني خوار دنه كان ده كهن .

۱۰. رپور هسم و بونه كان :

○ ئه و بونه و بونانه ده گريته وه كه كومه لگا به كومه ل ئاهه نغيان بۇ ده گيرپت، وهك جهژنه نيشتمان ييه كان، جهژنه ئاين ييه كان و بونه كومه لايه تييه كان .

ئەنجام

ئەم پيكتھاتانە لە گەل يەكتردا كار ليك ده كهن و تابلويه كي ئالوز له به ها و بيروباوهر و داب و نهر يتيه كان پيكتده هينن كه ناسنامه ي تاييه تي خوي به هر كه لتووريك ده به خشييت. كه لتوور ته نيا كومه ليك توخمه جياواز نييه، بهلكو سيسته ميكي يه كگرتووه كه رهنگدانه وه ي ژياني تاكه كان و كومه لگا يه به گشتي .

ئەو هۆكارانەى كارىگەرييان لەسەر كەلتوور هەيه

كولتوور جيگير نييه، بهلكو سيسته ميكي ديناميكيه كه چند هۆكار ليك كارىگه ري له سه ره كه رهنگه به تيپه رپووني كات به شداربن له دروستبوون و گه شه كردنى. لي ره دا چند هۆكار ليكي سه ره كي ده خه ينه روو كه كارىگه رييان له سه ره كولتوور هەيه :

۱. بهروار وميژوو :

○ رووداو و ئەزموونه ميژووييه كان، وهك شهر و كولون ياليزم و شورشه كان، به شدارن له دارشتنى كه لتوري نه ته وه يي و پيناسه كردنى ناسنامه ي كومه لگايهك .

۲. جوگرافيا :

○ شوپنى جوگرافى و ژينگه‌ى سروشتىي كارىگه‌رى له‌سهر شپو‌وازي ژيان و داب و نه‌رىتى هه‌يه. بۇ نموونه كه‌لتورى كۆمه‌لگا كه‌نار ئاوييه‌كان جياوازه له كه‌لتورى كۆمه‌لگا شاخاوييه‌كان يان بيابانييه‌كان .

۳. ئايين و بيروباوه‌رى پۇخى :

○ ئايينه‌كان و بيروباوه‌ره پۇخىيه‌كان به‌شپكى گه‌وره له ناسنامه‌ى كه‌لتورى پيكدده‌يىنن و كارىگه‌رىيان له‌سهر به‌ها و ئاكار و داب و نه‌رىت هه‌يه .

۴. زمان :

○ زمان ته‌نيا ئامرازي په‌يوه‌نديكردن نييه، به‌لكو هه‌لگه‌رى كولتوره، ره‌نگدانه‌وه‌ى بيروپۇكه و بيروباوه‌ر و ئەزموونه ميژووييه‌كانى كۆمه‌لگه‌يه‌كه .

۵. خوڤندن :

○ سيسته‌مى په‌روه‌رده و ئاسته‌كه‌ى كارىگه‌رى له‌سهر كه‌لتور هه‌يه به گواستنه‌وه‌ى زانست و به‌ها و لپه‌اتوويى و نه‌رىته‌كان له نه‌وه‌يه‌كه‌وه بۇ نه‌وه‌يه‌كى تر .

۶. په‌يوه‌ندى و ته‌كنه‌لۇژيا :

○ ميديا و په‌يوه‌ندييه مۇديرنه‌كان وه‌ك ئىنته‌رنىت و ته‌له‌فزيۇن و سۇشبال ميديا پۇلپكى سه‌ره‌كى ده‌گىپن له گواستنه‌وه‌ى كه‌لتوره‌كان و كارىگه‌رىكردن له‌سهر يه‌كتر .

۷. ئابورى :

- پېڭەى ئابورى كۆمەلگايەك كاريگەرى لەسەر شىۋازى ژيان و داب و نەرىت و بەھاكانى ھەيە. بۇ نموونە شىۋازى ژيان لە كۆمەلگا گوندنشىنەكاندا جياوازه لە كۆمەلگا شارنشىنەكان.

۸. سىاسەت و ياساكان :

- سىستەم و ياسا سىياسىيەكان كاريگەرىيان لەسەر كەلتور ھەيە بە رېكخستنى رەفتارى تاك و گروپەكان و پېناسەكردنى ماف و ئەرکەكانيان .

۹. كارلىكى نيوان كەلتورەكان :

- كۆچ، گەشتىارى، بازارگانى نيودەولەتى و جىھانگىرىيى بەشدارن لە ئالوگۆر و يەكتىرپىنى كەلتورەكان، كە دەبىتە ھۆى كاريگەرىيى ھاوبەش لە نيوان كەلتورە جياوازهكاندا .

۱۰. ھونەر و ئەدەبىيات :

- ھونەر و ئەدەب گوزارشت لە كەلتور دەكەن و لە رېڭەى داهىنان و دەرپىنى ھونەرىيەو بەشدارى دەكەن لە گواستىنەو و گەشەپىدانى .

۱۱. زانست و تەكنەلۇژيا :

- پېشكەوتنى زانست و تەكنەلۇژيا شىۋازى ژيان و شىۋازى بىرکردنەو و شىۋازەكانى پەيوەندىكردن دەگۆرپىت، ئەمەش كاريگەرىيەكى بەرچاوى لەسەر كەلتور ھەيە .

ئەنجام

ئەم ھۆكارانە بە شىۋازى ئالۇز لەگەل يەكتردا كارلىك دەكەن بۇ دارشتن و پەرەپىدانى كەلتور. تىگەيشتنىكى قوول لەم ھۆكارانە

يارمەتىدەرە بۇ پروونكردنەوہى ھەمەجۆرىي كەلتوورى و جياوازى نىوان كۆمەلگاكان .

گەشەسەندنى پۇشنىبىرى بە تىپەپوونى كات

كەلتوور بە درىژايى تەمەنەكان بە بەردەوامى پەرەى سەندووه، لە ژىر كاريگەرى چەندىن ھۆكارى وەك گۆرانى ژىنگەيى، پىشكەوتنى تەكنەلۆژى و كارلىكى كۆمەلايەتى و سىياسى. لىرەدا چاويك دەخەينە سەر ئەوہى كە چۆن كەلتوور بە تىپەپوونى كات پەرەى سەندووه :

۱. سەردەمى كۆن

- كەلتوورە سەرەتايىەكان : كەلتوورەكانى سەردەمى سەرەتايى لەسەر بنەماى ژيانى خىلەكى و پراوكردن و خوراك كۆكردنەوہ بوون. نەرىت و ئەفسانە پۇلىكى گرنگان ھەبووہ لە پروونكردنەوہى دياردە سروشتىيەكان و ديارىكردنى رەفتارى كۆمەلايەتى .
- كەلتوورە كشتوكالىيەكان : لەگەل دۆزىنەوہى كشتوكال، كۆمەلگاكان دەستيان كرد بە نىشتەجىبوون و دامەزراندنى گوند و شار. ئەمەش بووہ ھۆى پەرەسەندنى سىستەمى كۆمەلايەتى و ئابوورى ئالۆزتر و سەرھەلدانى چىنە كۆمەلايەتتىيەكان و ئايىنە رىكخراوہكان .

۲. سەردەمى كلاسىك

- يۇنانىەكان و رۇمانىيەكان : ئەم قۇناغە شاىەتى گەشەسەندنى گەرەى لە فەلسەفە و ئەدەب و ھونەردا بەخۇيەوہ بىنى. دىموكراسى لە ئەسىناى پايتەخت دامەزرا و لە رۇما ياسا و سىستەمى سىياسى پەرەى پىدرا. كەلتورى كلاسىك كاريگەرىي زۆرى لەسەر كەلتوورەكانى دواترى ئەوروى ھەبوو .

ئەمەش كاريگەرييهكى زۆرى لەسەر كەلتور و ژيانى كۆمەلەيەتى
هەبوو .

• تەكنەلۆژيا و پەيوەندييهكان : لەگەل هاتنى تەكنەلۆژياى مۆديرن
وەك تەلەفون، راديو، تەلەفزيون و ئىنتەرنېت، كەلتورەكان زياتر
تېكەلەبوون و كارلېككارانە بوون. جيهانگيرى بوو تە هۆى
ئالوگۆپرى بەرفراوانى كەلتورەكان .

۶. سەردەمى ھاوچەرخ

• كەلتورى ديجيتالىي : لەگەل پەرسەندنى ئىنتەرنېت و سۆشياىل
مىديا، كەلتورىكى ديجيتالىي نوخ سەريهەلداوہ. زانيارى و
بىرۆكەكان بە خپراييهكى بى وئە بلاو بوونەوہ. كەلتورى باو و
جيهانگيرى كەلتورى بوو تە دياردەى جيهانىي .

• فرەچەشنى و گشتگيرى : لە سەردەمى ئىستادا گرنگيدان بە
هەمەجۆرىي كەلتورى و گشتگيرى زياتر دەبېت. مافى مروڤ و
مافى كەمىنەكان بوو تە پرسىكى سەرەكى لە مشتومپرى
كەلتورىدا .

ئەنجام

پەرسەندنى كەلتور بە تىپەربوونى كات رەنگدانەوہى
گۆرانكارىيەكانى بارودۆخى ژىنگەيى و تەكنەلۆژيا و پەيوەندييه
كۆمەلەيەتى و سياسىيەكانە. ھەر قۇناغىكى ميژوويى چىنە نوپىيەكانى
بۇ پەيكەرى كەلتورى مروڤ زياد دەكرد، لە ئەنجامدا ئالۆزى و
فرەچەشنىي لېكەوتەوہ. تىگەيشتنىكى قوول لەم گەشەسەندە
يارمەتيدەرە بۇ بەرز نرخاندى سامانى كەلتورى جيهان و چۆنيەتى
كارلېكى كۆمەلگا جياوازەكان بە درېژايى سەدەكان .

كەلتورى مرۆف بە دريژايى سەردەمەكان بە بەردەوامى پەرهى
سەندوو، لە ژيىر كاريگهريى گۆرانكارييه ژينگه ييه كان و داھيئانە
تەكنەلۆژييه كان و كارليكه كۆمەلایه تي و سياسييه كان.

بەشى دووہم: كەلتور لە كۆمەلگا جياوازەكاندا

كولتور لە كۆمەلگايەكەوہ بۆ كۆمەلگايەكى تر بە پشتبەستن بە ھۆكاری ميژوويى و جوگرافى و ئايىنى و كۆمەلگايەتى دەگۆرپت. لەم بەشەدا پيداچوونەوہ بە ھەندىك نموونەى كەلتورەكانى كۆمەلگا جياوازەكان و كاريگەرييەكانيان دەكەين .

۱ . كەلتورى رۆژھەلاتى

• چين :

- كەلتورى چينى بە نەريتە كۆنەكانى و فەلسەفە قوولەكانى ۋەك كۆنغۆشيۆس و تائۆيزم تايبەتمەندە .
- رېزگرتن لە خيزان و باوباپيران بە بەھايەكى بنەرەتى دادەنرپت .
- ھونەرەكانى ۋەك خۆشنووسى چينى و نىگاركيشى و پزىشكىي نەريتى رۆلئىكى گرنگ دەگپرن .

• ژاپون :

- كەلتورى ژاپونى جەخت لەسەر بەھاكانى ۋەك ديسىپلين، رېزگرتن و كارى تيمى دەكاتەوہ .
- ھونەرە نەريتييەكانى ۋەك چاي ژاپونى، ھاىكۆى، و كيودۆ (تير و تير و كەوانە نەريتييەكە) بەشپكن لە ميراتى كولتورى .
- كۆمەلگاگە زۆر لە ژپر كاريگەرى بنەماكانى شينتۆ و بوداييە .

• ھىندىستان :

- ھىندىستان بە ھەمەجۆرىي ئايىنى و كەلتورى خۆي لەگەل ئايىنە سەرەككەيەكانى وەك ئايىنى ھىندۇسى، بودايى، ئىسلام و ئايىنى سىخدا تايبەتمەندە .
- مۇسىقا و سەما و ھونەرە بىنراوہكان بەشېكى گەرە لە كەلتورى ھىندىستان پېككەھەين .
- نەرىتەكانى وەك ئاھەنگى ئايىنى و ئاھەنگى ھاوسەرگىرىي ھىندى بەشېكى دانەبراون لە ژيانى كۆمەلایەتى .

۲. رۇشنىبىرىي رۇژئاوايى

• ئەوروپا :

- كەلتورە ئەوروپىيەكان لە نېوان و لاتە جياوازەكاندا زۇر جياوازن .
- ئەوروپا بە مېژوووى دەولەمەندى خۆي لە بواری ھونەر و ئەدەب و فەلسەفەدا ناسراوہ .
- بەھاكانى وەك مافەكانى مرۇف، دىموكراسى و ئازادى تاك بە ناوہكى كەلتورەكانى ئەوروپا دادەنرېت .

• ئەمىركاى باكور :

- كەلتور لە ئەمىركا و كەنەدا لە تېكەلەيەك لە كەلتورەكانى ئەوروپى، ئەفرىقى، ئاسيا و پەسەنى ئەمىركى پېككەتووہ .
- كۆمەلگەي ئەمىركى بە بەھاكانى وەك ئازادى، يەكسانى و ھەمەجۆرىي ناسراوہ .

- كەلتورى باوى ئەمىرىكا، لەوانەش مۇسۇقا، فىلىم و تەلەفزیۆن، كاریگەرییەكى جیهانییە ھەیه .

۳. كاریگەرى جیهانگیرى لەسەر پۆشنبىرى

• جیهانگیرى :

- جیهانگیرى بوو تە ھۆى تىكەلبوونى بى وینەى كەلتورەكان .
- ئالوگۆرى بىرۆكە و ھونەر و داب و نەرىت لە نیوان ولاتە جیاوازەكاندا بەشىكە لە كاریگەرییەكانى جیهانگیرى .
- بەلام ھەندىك لە كەلتورەكان لە پاراستنى ناسنامەى خۆیان لە بەرامبەر كاریگەرییە جیهانییەكان پووبەرۋوى ئاستەنگ دەبنەوہ .

كەلتورى نەرىتى لە بەرامبەر كەلتورى مۆدىرن

• كەلتورى نەرىتى :

- پەيوەستە بەو داب و نەرىتانەى كە لە نەوہیەكەوہ بۆ نەوہیەكى تر دەگوازىنەوہ .
- گرنكى بە بەھا كۆمەلایەتییەكان و پەيوەندییە خىزانىیەكان دەدات ،ولە رىگەى ھونەر و پىشەسازى و پراكتىزە ئاینىیەكانەوہ دەردەكەوئىت .

• كەلتورى مۆدىرن :

- كاریگەرى تەكنەلۆژىا و داھىنانە مۆدىرنەكان .
- گرنكى بە تاكایەتى و ھەمەچەشنى و گۆرانكارى خىرا دەدات .

◦ له رېځگه‌ی میدیا و هونره دیجیتالییه‌کان و داب و نهریتی
شاره‌کانه‌وه دهرده‌که‌وېت .

که‌لتوور پهن‌گدانه‌وه‌ی شوناس و میژووی کۆمه‌لگا‌کانه و له
کۆمه‌لگایه‌که‌وه بۆ کۆمه‌لگایه‌کی تر به پشتبه‌ستن به هوکاري جوگرافي
و ئایینی و کۆمه‌لایه‌تی زۆر جیاوازه. جیهانگیری بووه‌ته هوئی یه‌کتربرین
و ئالوگۆپری کولتوره‌کان به شیوه‌یه‌کی بی وینه، ئەمه‌ش بووه‌ته هوئی
سه‌ره‌ل‌دانی ئالنگاری و دهرفه‌تی نوێ بۆ پاراستنی ناسنامه‌ی کولتووری
و به‌رزکردنه‌وه‌ی لیکتیگه‌یشتن له نیوان گهلانی جیاوازا .

بەشى سېيەم: پۇلى پۇشنىر لە كۆمەلگادا

پۇشنىر ئەو كەسەيە كە خاوەنى زانستىكى فراوان و تىگەيشتوو بىت لە بوارىكى ديارىكراو يان كۆمەلېك بواردا، و ئەو زانستە بۇ كارىگەرىيى ئەرپنى لەسەر كۆمەلگا كەلك وەردەگرپت. پۇلى پۇشنىر لە كۆمەلگادا فرەپەھەندە، لە خوارەوەش ھەندېك لە لايەنە سەرەكپيەكانى ئەم پۇلە پوون دەكەينەوہ :

۱. بلاوكردنهوہى زانست و ھۆشيارى

- پەروەردە : پۇشنىر پۇلېكى بنەرەتتى دەگپرپت لە گواستنەوہى زانست و فراوانكردى ئاسۆى بىركردنهوہ لە نپوان تاكەكاندا لە رپگەى پەروەردە و پراھپنانهوہ .
- مېديا : پۇشنىر بەشدارى دەكات لە بلاوكردنهوہى زانپارىيى دروست و پەروەردەكردى خەلك سەبارەت بە پرسە گرنگەكان لە رپگەى بابەت و كتپب و وتار و مېدياي جۇراوجۇرەوہ .

۲. رەخنە و شىكردنهوہ

- رەخنەى سىياسەت : پۇشنىر سىياسەتى حكومى و كۆمەلایەتى شى دەكاتەوہ و جپگرەوہىەكى باشتەر پپشنيار دەكات. ئەمەش يارمەتيدەرە لە بەرزكردنهوہى شەفافىەت و لپپرسينەوہ .
- رەخنە لە كەلتورى باو : پۇشنىر پۇشنايى دەخاتە سەر لايەنە نەرپنى و ئەرپنيەكانى كەلتورى باو و بەشدارى دەكات لە ئاراستەكردن و باشتەركردى ژيانى بە گشتى .

۳. پېشخستنى بها و ئاكار

- بها مرۆييهكان :رۆشنبير بهرگرى له بها مرۆييهكانى وهك ئازادى، دادپهروهري، يهكسانى و مافهكانى مرؤف دهكات .
- ئاكارى پيشهئى :رۆشنبير بها ئاكارىيهكان له بوارهكانى كارکردنىدا بهرهوپيش دهبات، جا چ له بواری ميديا، پهروهرده، يان هونهدا .

۴. داهئنان

- داهئنانى هونهرى :رۆشنبير له رېگهئى كاره داهئنهرهكانيهوه كه رهنگدانهوهئى پرس و ئاواتهكانى كۆمهلگان بهشدارى له گهشهپيدانى هونهر و ئهدهبدا دهكات .
- داهئنانى زانستى :رۆشنبير له رېگهئى تويژينهوه و داهئنانهوه بهشدارى له پيشكهوتنى زانستى و تهكنهلؤزيادا دهكات .

۵. بهشدارىکردن له گفتوگوئى گشتييدا

- بهشدارى سياسى :رۆشنبير بهشدارى له گفتوگوئى گشتييهكان دهكات سهبارهت به سياسهت و پرسه نيشتمانىيهكان، و بهشدارى دهكات له دارشتنى راي گشتى .
- كارلئىكى كۆمهلايهتى :رۆشنبير لهگهئى چين و تويژه جياوازهكانى كۆمهلگا كارلئىك دهكات و كاردهكات بو پرکردنهوهئى بؤشاييه كهلتوورى و كۆمهلايهتبييهكان .

6- داکۆکی کردن له ئازادی و فرهیی

- ئازادی پادەرپرین : پۆشنبیر بهرگری له ئازادی پادەرپرین و بۆچوون دهکات، و کاردهکات بۆ دابینکردنی کهشیک که پیکه به گفتوگۆی ئازاد و بنیاتنهر بدات .
- فره کهلتوری : پۆشنبیر پشتگیری له فرهچهشنی کهلتووری دهکات و تیگهیشتن و قهدرزانی بۆ کهلتووره جیاوازهکانی ناو کۆمهلگا بهرز دهکاتهوه .

7. دابینکردنی جیگرهوه و چارهسه

- چارهسهری داهینهرانه : پۆشنبیر چارهسهری داهینهرانه بۆ کیشهکانی کۆمهلگا پیشنیار دهکات، لهسهر بنهمای لیکۆلینهوه و شیکارییه زانستییهکان .
- پلاندانانی ستراتیزی : بهشداری دهکات له پهرهپیدانی پلانی ستراتیزی بۆ گهشهپیدانی بهردهوام و بهدهستهینانی پیشکهوتنی کۆمهلایهتی و ئابووری .

ئهنجام

پۆلی پۆشنبیر له کۆمهلگه دا گرنگه و فرهلایهنه بهشداری دهکات له بلاوکردنهوهی زانیاری و رهخنهگرتن له سیاسهت و کهلتوور و پیشخستنی بهها مرۆبیهکان و داهینان و بهشداریکردن له گفتوگۆی گشتی و بهرگریکردن له ئازادی و فرهیی و دابینکردنی جیگرهوه و چارهسهر بۆ کیشهکان. پۆشنبیر له پیکه پۆلی کاریگرهوه یارمهتیدهره له پیکهینانی کۆمهلگهیهکی هۆشیار و پیشکهوتوو، توانای رووبهروو بوونهوهی ئاستهنگهکانی داهاتووی ههپیت .

پېناسەى رۆشنبير

رۆشنبير ئەو كەسەيە كە زانىارى فراوان و قوولى لە بوارىك يان چەند بوارىكدا ھەيە، و ئەو زانستە بۆ شىكارىي رەخنەيى و بىرى سەربەخۆ و بەشدارىكردن لە گفتوگۆي گشتيدا كەلك وەردەگرىت. رۆشنبير بە تواناي كارىگەرى لەسەر كۆمەلگا لە رىگەي بۆچوون و بىرۆكەكانىيەو ەناسرىتەو ە و زۆرجارىش ھەولدەدات گۆرانكارىي ئەرىنى لەو ژىنگە كۆمەلایەتى و سىاسى و كەلتوورىيەدا بەدەستبەيىت كە تىيدا دەژى .

توخمەكانى پېناسەكردى رۆشنبير

۱. زانىارىي قوول :

○ رۆشنبير ئاستىكى بەرزى خويىندن و تىگەيشتنى لە بابەتگەلى تايبەت يان جۆراوجۆردا ھەيە، وەك ئەدەب، فەلسەفە، مېژوو، سىاسەت و زانست .

○ بەردەوام ھەولى فراوانكردن و نوپكردنەو ەى زانىارىيەكانى دەدات .

۲. شىكارىي رەخنەگرانە :

○ رۆشنبير تواناي بىركردنەو ەى رەخنەگرانەى ھەيە و لە چەندىن گۆشەنىگايەو ە پرسەكان شى بكاتەو ە .

○ رۆشنبير بە رووكەش بىرۆكە و تىۆرەكان قبول ناكات، بەلكو بۆ گەيشتن بە تىگەيشتنىكى قوولتر لىيان دەكۆلىتەو ە و رەخنەيان لىدەگرىت .

۳. بىركردنەو ەى سەربەخۆ :

○ رۆشنبير لە بىركردنەو ەدا سەربەخۆيى ھەيە و كوپرانە شوين بۆچوونى گشتى ناكەو یت .

◦ ئەو بوۋىرى ئەوھى ھەيە كە بۆچوون و بىروباوھەرەكانى خۇي دەربېرپىت، تەنانت ئەگەر لەگەل رەوتى سەرەكىدا ناكۆكىش بن .

۴. بەشدارىکردن لە گفتوگۆي گشتى :

◦ ئەو رۆشنىرەي بەشدارى گفتوگۆي گشتى دەكات لەسەر پرسە كۆمەلایەتى و سىياسى و كەلتورىيەكان .
◦ ئەو ھەولەدەت لە رېگەي وتار و كىتېب و وتارەكانىيەوھ رېنمايى راي گشتى بكات و كاريگەرى لەسەر بېرىدان ھەيىت .

۵. كاريگەرى كۆمەلایەتى :

◦ رۆشنىر ئامانجى ئەوھەيە كاريگەرى ئەرىنى لە كۆمەلگاكەيدا دروست بكات لە رېگەي بلاوكرنەوھى ھۆشيارى و دابىنکردنى چارەسەرى داھىنەرانە بۆ كىشەكانى ئىستا .
◦ كاردەكات بۆ پىشخستنى بەھا مرۆپىيەكانى ۋەك دادپەرۋەرى، يەكسانى و مافەكانى مرؤف .

۶. پابەندبوونى ئاكارى :

◦ رۆشنىر ئاستىكى بەرزى ھۆشيارى ئاكارى و بەرپرسىارىتى كۆمەلایەتى ھەيە .
◦ ھەولەدەت بەرگرى لە بەھا مرۆپىيەكان و بنەما ئاكارىيەكان بكات .

ئەنجام

رۆشنىبىر، تاكىكە كە خاۋەنى زانىيارىيەكى بەرفراۋان و شىكارى رەخنىيى و بىر كىردنەۋەى سەربەخۇيە و ئەم تۈنەيانە بەكار دەھىيىت بۇ بەشدارىكىردن لە گىفتوگۆى گىشتى و كارىگەرى كۆمەلەيەتيدا. رۆشنىبىر پابەندە بە بەرەۋىپىشېردنى بەھا مەۋىيەكان و ھەۋلەدەت لە رېگەى بۇچۈۈن و بىرۋەكە و كىردارەكانىيەۋە گۆرانكارىيى ئەرىنى لە كۆمەلگادا بەدەستبەھىيىت .

بەرپىرسىيارىيەكانى رۆشنىبىر

رۆشنىبىر كۆمەلەيىك بەرپىرسىيارىيى پەيۋەست بە كارىگەرى كۆمەلەيەتى و كەلتۈۈرى و سىياسى خۇيەۋە ھەلدەگىرەت. ئەم بەرپىرسىيارىيەتiane ۋاى لىدەكەن پابەند بىت بە پىۋەرە ئاكارىيە بەرزەكان و كارى زۆر بىكات بۇ گەيشتن بە ئامانجە ئەرىنىيەكان لە كۆمەلگاكەيدا. لە خوارەۋە ھەندىك لە بەرپىرسىيارىيە سەرەكىيەكانى رۆشنىبىرەك روون دەكەينەۋە :

۱. بلاۋكىردنەۋەى زانىست

- پەروەردە و ھۇشيارى : پىۋىستە رۆشنىبىر لە رېگەى ۋانەۋتەۋە و نووسىنى بابەت و كىتەبەۋە زانىيارىيەكانى لەگەل كەسانى دىكەدا دابەش بىكات .
- گەياندىنى زانىيارىيى دروست : پىۋىستە رۆشنىبىر زانىيارىيى دروست و مەمانەپىكراۋ پىشكەش بە خەلك بىكات، و خۇى لە بلاۋكىردنەۋەى ھەۋالى درۆيان زانىيارىيى چەۋاشەكارانە بەدوور بگىرەت .

۲. شیکردنهوه و رهخه

- رهخه له سیاسهتهکان :ئهرکی رۆشنبیره که سیاسهته گشتیهکان شی بکاتهوه و به شیوهیهکی بنیاتنهر رهخهیان لئ بگریت و پیشنیاری باشترکردن یان جیگرهوه بکات .
- رهخه له کهلتوری باو :رۆشنبیر دهتوانیت کهلتوری باو ههلسهنگینیت و چوارچیوهی بۆ دابنیت، جهخت لهسهر لایهنه ئهرینی و نهڕینییهکانی بکاتهوه و بهشداری بکات له رینماییکردنی سهلیقهی گشتی .

۳. پیشخستنی بهها مرۆیهکان

- دادپهروهی و یهکسانی :رۆشنبیر دهبیت بهرگری له بههاکانی دادپهروهی و یهکسانی له کۆمه‌لگادا بکات، و کار بۆ پیشخستنی مافهکانی مرۆف بکات .
- ئاکاری پیشهیی :رۆشنبیر دهبیت پابه‌ند بیت به ستاندارده ئاکارییه بهرزهکان له کارهکانی و مامه‌لهکردن له‌گه‌ل ئهوانی تردا .

۴. داهینان

- نوڤوونهوهی کهلتووری :رۆشنبیر بهرپرسیاره له داهینان و نوڤکردنهوهی کهلتوور له ریگهی هونه‌ر و ئه‌دهب و توڤژینهوهی زانستییهوه .
- داهینانی زانستی و تهکنیکی :به‌شداریکردن له پیشکهوتنی زانستی و تهکنه‌لوژیا له ریگهی توڤژینهوه و داهینانهوه .

۵. بەشدارىكىردن لە گفتوگۆى گشتىيدا

- بەشدارىكىردن لە گفتوگۆ گشتىيەكان :پيويستە رۆشنىبىر بەشدارى لە گفتوگۆى گشتىيدا بكات لەسەر پرسە كۆمەلایەتى و سىياسى و كولتورىيەكان، و بەشدارى بكات لە پيکھيئەنانى بۆچونى گشتى .
- كارلېككىردن لەگەل كۆمەلگا :پيويستە رۆشنىبىر بەشئىك بىت لە كۆمەلگا و لەگەل توپژ و گروپە جىاوازەكانىدا كارلېك بكات .

۶- داکۆكى كردن لە ئازادى و فرەيى

- ئازادى پادەربىرپىن :رۆشنىبىر دەبىت بەرگرى لە ئازادى پادەربىرپىن و بۆچوون بكات، و كار بكات بۆ دروستكىردنى ژىنگەيەك كە رېگە بە مشتومرى ئازاد و بنىاتنەر بدات .
- فرە كەلتورى :رۆشنىبىر تىگەيشتن و قەدرزانى لە كولتورى جىاوازەكانى ناو كۆمەلگا بەرز دەكاتەووە و پشتگىرى لە فرەچەشنى كولتورى دەكات .

۷. دابىنكىردنى جىگرەووە و چارەسەر

- چارەسەرى داھىنەرانە :پيويستە رۆشنىبىر چارەسەرى داھىنەرانە بۆ كيشە كۆمەلایەتى و ئابورى و سىياسىيەكانى بەردەم كۆمەلگا دابىن بكات .
- پلاندانانى ستراتىژى :بەشدارىكىردن لە پەرەپىدانى پلانى ستراتىژى بۆ بەدەستەھىئەنانى گەشەپىدانى بەردەوام و پيشكەوتنى كۆمەلایەتى .

ئەنجام

ئەرکەكانى پۇشنىبىر بىرىتىن لە بلاوكردنهوهى زانىبارى، شىكردنهوه و پەخنە، پىشخستنى بەھا مروىيەكان، داھىيان، بەشدارىكردن لە گەتوگۆى گشتى، بەرگرىكردن لە ئازادى و فرەيى و پىشكەشكردى جىگرهوه و چارهسەر. پۇشنىبىر پابەندە بە ستانداردە ئاكارىيە بەرزەكان و كاردەكات بۇ بەدەستەھىيانى كارىگەرى ئەرپنى لەسەر كۆمەلگاكەى لە رېگەى پابەندبوونى بەو بەرپرسىارىتتىيانە .

ئەلنگارىيەكانى بەردەم پۇشنىبىر

پۇشنىبىران پووبەپووى چەندىن ئەلنگارى جۇراوچۇر دەبنەوه كە دەتوانىت رېگرى لە پۇلى ئەوان لە كۆمەلگادا بكات. ئەم ئالنگارىيانە دەتوانن كۆمەلەيەتى، سىياسى، ئابوورى، تەنانەت كەسىيش بن. لە خوارەوه پىداچوونەوه بە ھەندىك لە ديارترىن ئالنگارىيانەكان دەكەين كە پووبەپووى پۇشنىبىر دەبنەوه :

۱. ئەلنگارىيە سىياسى

- سانسۇر و سنوورداركردن : لە زۇرىك لە ولاتان پەنگە پۇشنىبىران بخرىنە ژىر سانسۇرى بۇچوون و بەرھەمەكانىيانەوه كە ئەمەش ئازادى پادەربىرپىن سنووردار دەكات .
- ستم و ھەپەشە : پەنگە پۇشنىبىرىك بەھۆى ھەلوپست و بۇچوونەكانىيەوه كە پەنگە لەگەل سىستەمى سىياسىي ھەبوودا ناكۆك بىت پووبەپووى ھەپەشە يان تەنانەت توندوتىژى بىت .

۲. ئەلنگارىي كۆمەللايه تى

- پەتكردنەوۈ لەلايەن كۆمەلگاۋە :ھەندىك جار، كۆمەلگا پەنگە بىرۆكەي نوئ يان پەخنى پنىاتنەر قبول نەكات كە لەلايەن پۆشنىبىرۆكەۋە پىشكەش دەكرىت، ئەمەش دەبىتە ھۆي گۆشەگىرىي يان پەراۋىزخستن .
- نەرىت و داب و نەرىت :ئەو ئالنگارىيەنەي كە لە پىكدادانى بىرۆكەي پىشكەوتنخۋازى پۆشنىبىر و داب و نەرىتە دامەزراۋەكانى كۆمەلگادا سەرھەلدەدەن .

۳. ئەلنگارىي ئابورى

- پالپشتى دارايى :پەنگە پۆشنىبىر بەدەست كەمى سەرچاۋەي دارايى يان پشتىوانىي دارايى پىۋىست بۆ بلاۋكردنەۋەي بەرھەم و بىرۆكەكانى بنالپىت .
- گەران بەدۋاي سەربەخۆيى :پۆشنىبىر ھەۋلدەدات سەربەخۆيى فىكرى خۆي بپارىزىت و ئەمەش پەنگە لە ژىر پۆشنىي فشارە ئابورىيەكاندا قورس بىت كە ھەندىك جار پىۋىستى بە ۋازھىپان لە ھەندىك بەھا ھەيە .

۴. ئاستەنگە تەكنەلۆژىيەكان

- دابەشبوونى دىجىتالىي :پەنگە پۆشنىبىران پوۋبەپوۋي كىشە بىنەۋە لە ھاوسەنگى لەگەل پىشكەوتنە خىراكانى تەكنەلۆژى و دىجىتالىي، بە تايبەت ئەگەر سەرچاۋەي پىۋىستىان نەبىت .
- بارى زۆرى زانىارى :مامەلەكردن لەگەل ئەو پە زۆرەي زانىارىيەنەي كە لە پىگەي ئۆنلاينەۋە بەردەستن دەتوانىت بىتە ئالنگارىيەك بۆ پۆشنىبىرۆكە لە رىزكردنى زانىارى دروست و متمانەپىكراۋدا .

۵. ئالنگارىي كەلتوورى

- جيهانگىرى :جيهانگىرى دەتوانىت بىتتە ھۆى يەكتىرپىنى كەلتوورەكان و لەدەستدانى ناسنامەى كەلتوورى جياواز، ئەمەش پىۋىستى بە رۆشنىبىر ھەيە كار بۆ پاراستنى مىراتى كەلتوورى ناوخۆىى بكات .
- فرە كەلتورى :مامەلەكردن لەگەل ھەمەجۆرىي كەلتوورى نەتەوھەيى لەناو كۆمەلگادا بىرئىت وھەل بىرئىت كە ئالنگارىيەكان بىكاربىت بۆ پىشخستنى لىكتىگەيشتن و پىكەوھەژيانى ئاشتىانەدا .

۶. ئەلنگارىي كەسى

- فشارە دەروونىيەكان :رەنگە رۆشنىبىر تووشى فشارە دەروونىيەكان بىتت كە لە ئەنجامى ئەو ئالنگارىيەنى پىشتر باسما كىرد، كە دەتوانىت كارىگەرى لەسەر تەندروستى دەروونى و تواناى بەرھەمھەينانى ھەبىت .
- ھاوسەنگى ژيانى كار :رۆشنىبىر پىۋىستى بە ھاوسەنگى ھەيە لە نىۋان ژيانى كەسى و پىشەيى خۆيدا، كە رەنگە بەھۆى پابەندبوونى كار و فشارى كۆمەلئىھەتى قورس بىت .

ئەنجام

رۆشنىبىر رووبەرۋوى چەندىن ئەلنگارى ھەمەچەشن دەبىتەوھە كە پىۋىستى بە خۆپاراستن و داھىنەر بىت لە تىپەراندىيان. رەنگە ئالنگارى سىياسى، كۆمەلئىھەتى، ئابوورى، تەكنەلۆژى، كولتوورى و كەسى بىتتە رىگر لە رۆلى رۆشنىبىر لە كۆمەلگادا، بەلام بە ھاوكارى لئىھەنە پەيوەندىدارەكان و پشتيوانى كۆمەلگا، رۆشنىبىر دەتوانىت ئەو

ئالنگارىانه تىپەرپىنىت و بەشدارى كارىگەرانه له گەشەپىدان و
پىشكەوتنى كۆمەلگادا بكات .

بەشى چوارەم: پۇشنىبىرى و پۇشنىبىرى جەماوەرى

پەيوەندى نىۋان پۇشنىبىرى و پۇشنىبىرى جەماوەرى

پەيوەندى نىۋان پۇشنىبىرى و پۇشنىبىرى جەماوەرى ئالۆز و فرەلايەنە. پۇشنىبىر بە شىۋازى جياواز لەگەل كەلتورى باودا كارلىك دەكات، لە رەخنە و شىكردنەو و پىنمايى و كارىگەرىيەو. لىرەدا لە چەندىن لايەنەو سەيرى ئەم پەيوەندىيە دەكەين :

۱. رەخنە و شىكردنەو

- رەخنەى بنىاتنەر: پۇشنىبىر شىكارى كەلتورى جەماوەرى دەكات و رەخنەى بنىاتنەر پىشكەش دەكات كە تىگەيشتنىكى قولتر لە دياردە كەلتورى و كۆمەلايەتتەيەكان بەرز دەكاتەو. ئەم رەخنەيە دەتوانىت يارمەتيدەر بىت لە باشتىركردنى كوالىتى ناوەرۆكى كولتورى و باو .
- شىكارى كۆمەلايەتى: پۇشنىبىر لە كارىگەرى كەلتورى باو لەسەر رەفتارى كۆمەلايەتى و بەها كۆمەلايەتتەيەكان دەكۆلىتەو، ئەمەش يارمەتيدەرە لە دەستنىشانكردنى لايەنە ئەرىنى و نەرىنىيەكانى ئەم كەلتورى .

۲. ئاراستە و كارىگەرى

- ئاراستەكردنى سەلىقەى گشتى: پۇشنىبىر دەتوانىت سەلىقەى گشتى ئاراستە بكات بە بەرەوپىشبردنى بەرەمە ھونەرى و ئەدەبىيەكان كە بەھايەكى بەرزىان ھەيە، و ھاندانى چىژوەرگرتن لە ناوەرۆكى كەلتورى باش .
- كارىگەرى كەلتورى: پۇشنىبىر رۆلى ھەيە لە دارشتن و ئاراستەكردنى كەلتورى جەماوەرى لە رىگەى بەرەم و

بیرۆکه کانییهوه، ئەمەش دەبیته هۆی باشتکردنی کوالیتی
کەلتووری جەماوەری .

۳. گفتوگۆ و یەگرتن

- گفتوگۆی کەلتووری :پۆشنبیر بەشدارى له گفتوگۆیەکی بەردەوامدا دەکات لەگەڵ دروستکەرانی کەلتوری باو، که کارلێکی ئەرینی نیوان کوهلتوری نوخبه و کەلتوری باو بەرز دەکاتەوه .
- یەگرتنی کەلتووری :پۆشنبیر دەتوانییت توخمه باوهکان بخاته ناو بەرهمه کانییهوه، وایان لیبکات زیاتر لییان نزیك بیتهوه بۆ خەلکی گشتی و بەشدارى بکات له دروستکردنی پردیك له نیوان کەلتوری نوخبه و کەلتوری باودا .

۴. پەرۆهردە و هۆشیاری

- هۆشیاریی کەلتووری :پۆشنبیر پۆلی ههیه له پەرۆهردەکردنی خەلک سەبارەت بە گرنگی کەلتوری باو و پۆلی له کۆمەلگادا، له هەمان کاتدا جەخت لەسەر بەها کەلتوورییه پەسەنەکان دەکاتەوه .
- پەرۆهردە :پۆشنبیر دەتوانییت کەهلتوری باو وهك ئامرازێکی پەرۆهردەیی بەکاربهینییت بۆ پوونکردنەوهی چه مک و بەهاکان، ئەمەش پەرۆهردە کارلێککارانهتر و سەرنجراکیشتر دەکات .

۵. ئالنگاری و پەخنەى یەکتر

- ئالنگاریی کەلتوری باو :پەنگه پۆشنبیر پووبهرووی ئالنگاری کەلتوری باو بیتهوه که پەنگه دژایهتی بیرۆکهی نوخبه گەرایى بکات یان هەندیک جار پووکهش بییت .

• **په خنه یه کتر**: په ننگه پوښنبیر بهر په خنه ی دروستکه رانی کولتوری باو و جه ماوهر بکه ویت، ئه مهش وای لیده کات مامه له له گه ل به دانای و نهرمی بکات .

ئه نجام

په یوه ندی نیوان پوښنبیری و پوښنبیری جه ماوهری به کارلیکی به رده وام و کاریگه ریی یه کتر ده ناسریته وه. پوښنبیر پوښنبیری گرنه ده گپړیت له په خنه گرتن و شیکردنه وه و ئاراسته کردنی پوښنبیری جه ماوهری، ئه مهش به شداره له باشتر کردنی کوالیتی ناوهر پوښنبیری کهل تووری و بهر زکردنه وه ئاستی هوشیاری گشتی. له لایه کی تره وه کهل تووری جه ماوهری سوود له تیروانین و بیرۆکه کانی پوښنبیر وهرده گریت، ئه مهش ده وله مهندي ده کات و وای لیده کات هه مه لایه نه تر و کارلیک کهرتر بیت له گه ل چین و تویره جیاوازه کانی کومه لگادا. بو گه شتن بهم هاوسه نگییه، پیوسته پوښنبیر کراوه بیت بهرام بهر به دیالوگ و کارلیک کردن له گه ل کهل تووری باو به شیوازی بنیاتنهر و ئه ریئی .

پوښنبیر له په خنه گرتن و ئاراسته کردنی کهل تووری جه ماوهریدا

پوښنبیر پوښنبیری گرنه هیه له په خنه گرتن و ئاراسته کردنی کهل تووری جه ماوهریدا، بهو پییه هه ولده دات هاوسه نگییه له نیوان بهر زکردنه وه هوشیاری کهل تووری و په خنه گرتن له دیارده نهرینیانه کی په ننگه له کهل تووری جه ماوهریدا هه بن، به ده سته پینیت. له خواره وه به وردی پیدا چوونه وه بهم پوښنبیر ده کاین :

۱. رەخنەى بنىاتنەر

- شىكارى قوول :رۆشنىبىر ناوەرپۆكى باوى وەك فىلم، مۆسىقا، بەرنامە تەلەفزیۆنىيەكان و ئەدەب شى دەكاتەو، و تىپروانىنىكى رەخنەگرانە دەدات كە يارمەتیدەرە لە تیگەشتن لە پەيامە بنەرەتیيەكان و كارىگەریيە كۆمەلایەتیيەكانى ئەم بەرھەمانە .
- ئاشكراکردنى لایەنە نەرینیيەكان :رۆشنىبىر لایەنە نەرینیيەكانى كەلتورى باو ئاشكرا دەكات، وەك بەھیزکردنى چەشنە چەقبەستووەكان، بلاوکردنەوہى توندوتیژی، يان تەختکردنى كەلتوورى و تیشك دەخاتە سەر پىويستى دووركەوتنەوہ لییان .
- رەخنەى كۆمەلایەتى :رۆشنىبىر لىكۆلینەوہ لەوہ دەكات كە چۆن كەلتورى باو بەھا و بیروبواوەرە كۆمەلایەتیيەكان رەنگدەداتەوہ، و چۆن كارىگەرییان لەسەر پىكھاتنى ھۆشیاریى بەكۆمەلى كۆمەلگا ھەبە .

۲. رینمایى و راویژكارى

- پىشخستنى ناوەرپۆكى ئەرىنى :رۆشنىبىر ھانى بەرھەمەینان و بەكارھەینانى ناوەرپۆكى كەلتوورى دەدات كە بەھا ئەرىنىيەكانى وەك لىبور دەبى، يەكسانى و دادپەرۋەرىيە بەرھەمپىش دەبات .
- پىشخستنى بەرھەمە ئامانجدارەكان :رۆشنىبىر لە رىگەى بابەت و وتارەكانىيەوہ دەتوانىت بەرھەمە ھونەرى و ئەدەبىيەكان بەرھەمپىش ببات كە ھەلگى پەيامى ئامانجدارن و ھۆشیارى كەلتوورى بەرز بكنەوہ .
- ئىلھامبەخشىن بە كەسانى داھینەر :رۆشنىبىر بەشدارى دەكات لە ئىلھامبەخشىن بە داھینەرانى باو بە پىشكەشكردنى مۆدىل و

شيۋازى نوخ بۇ ھونەر و ئەدەب كە ھاندەرى داھىيان و نوپوونەھەن .

۳. پەرۋەردە و ھۆشيارى

- وۆرك شۆپ و وتار : پۆشنبير دەتوانيت وۆرك شۆپ و وانە رېكبخت بۇ پەرۋەردە كەردنى خەلك سەبارەت بە گرنكى رەخنەى كەلتوورى و رۆلى لە باشتكردىنى كولتورى جەماوهرىدا .
- بابەت و لېكۆلېنەوہ : بلاو كەردنەوہى بابەت و لېكۆلېنەوہ كە تيشك دەخاتە سەر گرنكى كەلتورى باو و چۆنيەتى ئاراستە كەردنى بە شيۋەيەكى ئەرىنى كە ھۆشيارى كۆمەلایەتى بەرز بكاتەوہ .
- بەرنامە پەرۋەردەيەكان : بەشدارىكەردن لە پەرەپيدانى بەرنامە پەرۋەردەيەكان بە ئامانجى بەرزكەردنەوہى ھۆشيارى كولتورى و ھونەرى لەنيو گەنجان، و راھينانيان لە رەخنەى بنياتنەر و بېر كەردنەوہى رەخنەگرانە .

۴. پيشخستنى كارلېك و گفتوگو

- گفتوگو كەلتوورى : پۆشنبير ھاندەرى گفتوگو يە لە نيوان گروپە كولتورىيە جياوازەكانى كۆمەلگادا، ئەمەش تېگەيشتنى يەكتر بەرز دەكاتەوہ و بۆشايە كەلتورىيەكان كەم دەكاتەوہ .
- كارلېك كەردن لەگەل خەلك : لە رېگەى سۆشيال ميديا و سيمینارەكانەوہ پۆشنبير دەتوانيت راستەوخۆ لەگەل خەلكدا كارلېك بكات و گوخ لە بۆچوونەكانيان بگريت و دیدگای رەخنەگرانە پيشكەش بكات كە يارمەتيدەرە بۇ رېنمايىكەردنى بېر كەردنەوہى گشتى .

۵. بەرگى لە ئازادى و فرەچەشنى

- ئازادى پادەربېرىن : پۇشنىبىر بەرگى لە ئازادى پادەربېرىن و داھىيان دەكات لە كەلتورى باودا، لە ھەمان كاتدا جەخت لەسەر بەرپىسىارىتى كۆمەلەيەتى دروستكەران دەكاتەوہ .
- فرەيى كەلتورى : پۇشنىبىر بەھاي فرەيى كەلتورى بەرز دەكاتەوہ و ھاندەرى وەرگرتنى ديدگاي جۇراوجۇرە كە رەنگدانەوہى دەولەمەندى و فرەچەشنى كۆمەلگايە .

ئەنجام

پۇلى پۇشنىبىر لە رەخنەگرتن و ئاراستەكردنى كەلتورى جەماوہريدا پيويستە بۇ دۇنيابوون لەوہى كۆمەلگا بە شيوەيەك گەشە بكات كە بەھا ئەرىنييەكان بەرز بكاتەوہ و بەرەنگارىيى دياردە نەرىنييەكان ببنەوہ. پۇشنىبىر لە پيگەي رەخنەي بنياتنەر و پيىنمايى و پراويژكارى و پەروەردە و ھۇشيارى و بەرەوپيىشبردنى گفتوگو و كارليىككردن و بەرگريكدن لە ئازادى و ھەمەجۇرىي بەشدارى دەكات لە بەرزكردنەوہى ئاستى ھۇشيارى كەلتورى و گەيشتن بە گەشەسەندنى كەلتورى بەردەوام .

بەشى پىنچەم: رۆشنىبىرى و سىياسەت

پەيوەندى رۆشنىبىر لەگەل سىياسەت بە ئالۆزى و فرەچەشنى تايبەتمەندە، بەو پىيە رۆشنىبىر رۆلئىكى گىرنگ دەگىرپىت لە كارىگەرىكىردن لەسەر ژيانى سىياسى، لە رىگە رەخنە و بەشدارىكىردن و رىنماىكىردن و بەرگىكىردن لە بنەما دىموكراسىيەكان. لە خوارەو رەھەندەكانى ئەم پەيوەندىيە روون دەكەينەو :

۱. رەخنە رامياری

• شىكارى سىياسەت: رۆشنىبىر بە شىيوەيەكى رەخنەگرانە سىياسەتەكانى حكومت شى دەكاتەو و لايەنە ئەرپىنى و نەرپىنيەكان دەخاتە روو و پىشنىارەكان بۆ باشتىركردن بىان دەخاتە روو .

• دەسەلاتى چاودىرىكىردن: رۆشنىبىر چاودىرى كىردەوەكانى دەسەلاتى دەسەلات دەكات و رەخنە لە گەندەلى و خراپ بەرپوۋەبىردن دەگرپىت، ئەمەش شەفافىيەت و لىپرسىنەو لە سىستەمى سىياسىدا بەرز دەكاتەو .

• رەخنە كۆمەلەيەتى: رۆشنىبىر لە پوانگە كارىگەرىيەكانىان لەسەر كۆمەلگە و گروپە پەراويز خراوەكان سىياسەتەكان دەكۆلپتەو، ھەرۋەھا گوزارشىت لە پرسە كۆمەلەيەتى و سىياسىيەكان دەكات كە رەنگە گىرنگىيەكى تەواويان پىنەدرپىت .

۲. رىنمايى و راپويزكارى

• ئاراستەكىردنى راپى گشتى: رۆشنىبىر لە رىگە و تار و وتار و دەرکەوتنى مېدىيى كارىگەرى لەسەر پىكھاتنى راپى گشتى ھەيە،

و كاردەكات بۇ پەروەردە كەردنى خەلك سەبارەت بە پرسە سىياسىيە گىرنگەكان .

• ئىلھامبەخشى سەركردەكان : پۇشنىبىر بىرۇكە و مۇدىلى سەركردايەتى دابىن دەكات كە دەتوانىت ئىلھامبەخش بىت بۇ سىياسەتمەداران و سەركردەكان بۇ بىرىردان كە خزمەت بە چاكەى گشتى بكات .

• پەروەردەى سىياسى : پۇشنىبىر بەشدارى دەكات لە پەروەردە كەردنى كۇمەلگا سەبارەت بە ماف و ئەر كە سىياسىيەكان، و گىرنگى بەشدارى كەردنى كارىگەر لە پۇسەى دىموكراسىدا .

۳. بەشدارى كەردن لە ژيانى سىياسىدا

• بەشدارى كەردنى سىياسى : ھەندىك لە پۇشنىبىران ھەلدەبژىرن كە راستەوخۇ بەشدارى ژيانى سىياسى بكەن بە خۇكاندىكەردن بۇ پۇست، پەيوەستبوون بە پارتە سىياسىيەكان، يان كار كەردن ھەك راوئىژكار .

• چالاكىي كۇمەلايەتى : پۇشنىبىر دەتوانىت بەشدارى لە بزووتنەو ھەكۇمەلايەتتىيەكان و چالاكىيە ناپەزايەتتىيەكان بكات كە ئامانجىان بەدئىھىنانى گۇپرانكارى سىياسى و كۇمەلايەتتىيە .

• نىۋەندگىرى و دانوستان : پۇشنىبىر پۇلى ھەيە لە نىۋەندگىرى نىۋان گروپە جىاوازەكانى ناو كۇمەلگا و لە دانوستاندن بە مەبەستى دۇزىنەو ھەي چارەسەرى سازش بۇ پرسە ئالۇزەكان .

۴. بەرگىر كەردن لە بنەما دىموكراسىيەكان

• ئازادى پادەربىرپىن : پۇشنىبىر بەرگىرى لە ئازادى پادەربىرپىن و بۇچوون دەكات، و كاردەكات بۇ دروستكەردنى ژىنگەيەك كە پىگە بە گىفتوگۇى ئازاد و بنىاتنەر بدات لەسەر پرسە سىياسىيەكان .

• **مافی مرۆف**: رۆشنبیر بەرگری لە مافەکانی مرۆف و ئازادییە شارستانییهکان دەکات، و هەول دەدات دادپەروەری کۆمەڵایەتی و یەکسانی مسۆگەر بکات .

• **بەشداری دیموکراسی**: رۆشنبیر هانی بەشداری دیموکراسی دەدات و داوای شەفافیت لە پرۆسەى هەلبژاردن و یەکپارچەیی لە حوکمرانیدا دەکات .

۵. ئالنگاری و ئاستەنگەکان

• **فشارە سیاسییەکان**: رۆشنگەر پۆشنبیر پووبەرپووی فشارەکانی دەسەڵاتە سیاسییەکان بپیتەووە کە هەولێ سەرکوتکردنی دەنگی رەخنەگر و ئۆپۆزیسیۆن دەدەن .

• **مەترسییە کەسییەکان**: هەندیک جار، رۆشنبیریك دەتوانیت بەر مەترسی کەسی بکەویت، وەك هەرەشەکردن یان دەستگیرکردن بەهۆی بۆچوونە سیاسییەکانییەو .

• **سەربەخۆیی فیکری**: پاراستنی سەربەخۆیی فیکری دەتوانیت ئالنگاری گەرە بپیت، بە تاییبەت کاتیك رۆشنبیر بەر فشاری دارایی یان کۆمەڵایەتی دەبپیت .

ئەنجام

رۆشنبیر پۆلێکی گرنگ دەگپیت لە سیاسەتدا لە پێگەى رەخنە و رپنمایى و بەشداری چالاکانە و بەرگریکردن لە بنەما دیموکراسیەکان. لە کاتیكدا رۆشنبیر لەم چوارچۆیەیهدا پووبەرپووی چەندین ئالنگاری دەبپیتەووە، بەلام کاریگەرییەکەى بۆ گەشتن بە هاوسەنگییەکی تەندروست لە کۆمەڵگا و بەرەوپپشبردنی دادپەروەری و دیموکراسی بە پپویستی دەمپیتەووە. رۆشنبیر لە سایەى زانیاری قوول و شیکاری

پەخنەگرانەى خۇيدا دەتوانىت ھىزىكى بزوينەر بىت بەرەو گۆرانكارى ئەرىنى و چاكسازى سىاسى .

پۇلى پۇشنىر لە بزوتنەو سىاسىيەكان

پۇشنىر پۇلىكى سەرەكى دەگىپىت لە بزوتنەو سىاسىيەكان بە كارىگەرىكىردن لەسەر بىرۆكەكان و ئاراستەكىردنى سىاسەتەكان و كۆكىردنەوئى جەماوەر. دەتوانىن پۇلى پۇشنىر لە بزوتنەو سىاسىيەكان بەم شىوئىيە كورت بكەينەو :

۱. ھۇشيارى و پەرەردە

- بىلوكىردنەوئى ھۇشيارى :پۇشنىر لە پىگەى نووسىن و وتار و مىدىيى جۇراوچۇرەو ھۇشيارى لەبارەى پرسە سىاسى و كۆمەلئىيە گىنگەكانەو بىلوكىردنەو .
- پەرەردەى سىاسى :پۇشنىر كار دەكات بۇ فىركىردنى جەماوەر دەربارەى مافە سىاسىيەكان و چۆنىەتى بەشدارىكىردنى كارىگەرانە لە ژيانى سىاسىدا و بەزىكىردنەوئى تىگەيشتن لە سىستەم و ياساكانى سىاسى .

۲. پەخنە و شىكىردنەو

- شىكارى سىاسەت:پۇشنىر سىاسەتەكانى حكومت شى دەكاتەو و پەخنەى بنىاتنەر پىشكەش دەكات، ئەمەش يارمەتى ئاراستەكىردنى راي گشتى دەدات بەرەو پرسە پەخنەگرانەكان و مشتومر لەسەر جىرەوئىكان ئەگەرى دەكاتەو .
- پەخنە لە پىكەتەكان :پۇشنىر بەشدارى دەكات لە پەخنە و پىكەتە سىاسىينەى ھەن و دەسەلئە تاكپەرەوئىكان كە ئەمەش داواكارىيەكانى چاكسازى و گۆرانكارى بەھىزتر دەكات .

۳. كۆكردنه وه و پالنەر

- پالنەر بۇ كرده وهى به كۆمهل :رۆشنبیر به شدارى ده كات له پالنانى خه لك بۇ به شدارى كردن له بزووتنه وه سياسىيه كان و به شدارى كردن له چالاكىيه ناره زايه تىيه كان و مانگرته كاندا .
- په يوه ندى و ههماهنگى :رۆشنبیر تواناكانى په يوه ندى كردن به كارد هينيت بۇ ههماهنگى هه وه له كانى نيوان تاك و گروه جياوازه كانى ناو بزووتنه وه سياسىيه كان كه ئهمه ش كاريگه رىي ئه و بزووتنه وه يانه زياد ده كات .

۴. سه ركردايه تى بير كردنه وه

- پيشكه شكردى ديدگا :رۆشنبیر ديدگا و بيرۆكه ي نوخ ده خاته روو كه له سه ر بنه ماي ليكۆلينه وه و ليكۆلينه وه ي قووله، ئهمه ش يارمه تيدره له دارشتنى ئامانج و ستراتىژى بزووتنه وه سياسىيه كان .
- كاريگه رى له سه ر ئايدىؤلۆژيا :رۆشنبیر رۆلى هه يه له دارشتنى ئه و ئايدىؤلۆژيانه ي كه بزووتنه وه سياسىيه كان له سه ريان بنيات نراون، جا پيشكه وتنخوازانه بيت يان كۆنه په رستانه .

۵. داکۆكى كردن له مافه كانى مرؤف

- به رگري كردن له ئازادىيه كان :رۆشنبیر به رگري له ئازادىيه شارستانىيه كان و مافه كانى مرؤف ده كات، و به هاكانى دادپه روه رى و يه كسانى له ناو بزووتنه وه سياسىيه كان به ره وپيش ده بات .

- دژە سەركوت :رۆشنبير دژى ستم و گۆشهگيرى وهستاوه، و تيشك دهخاته سەر ئه و پيشيلكارينهى كه رژيمه تاكرهوهكان ئهجامى دهدهن .

6. دروستکردنى هاوپهيمانى

- دروستکردنى تۆرى پشتيوانى :رۆشنبير كاردەكات بۆ دروستکردنى تۆرى پشتيوانى و هاوپهيمانى لهگهڵ گروپ و تاكهكانى تر كه هه مان ئامانجيان ههيه، ئهمهش بههيزى بزووتنهوهى سياسى بهرز دهكاتوه.
- هاوكارى نيودهولهتى :رۆشنبير ههولدهدات له رېگهى هاوكارى لهگهڵ رۆشنبيران و رېكخراوه نيودهولهتتبههكانى بهشدار له خهبات بۆ هه مان پرسهكان، مهوداى پشتيوانى له بزووتنهوهى سياسى فراوانتر بكات .

7. داهيئان

- داهيئان له شيوازهكاندا :رۆشنبير بهشدارى دهكات له داهيئانى شيوازى نووى نارهزايهتى و خهباتى سياسى، وهك هونهرى نارهزايهتى، يان ميدياى جيگهوه .
- داهيئان له پهيامهكهدا :يارمهتى رۆشنبير دهكات بۆ دارشتنى پهيامى سياسى به شيوهيهكى سهرنجراكيش و كاريگهر، ئهمهش كاريگهريى ههلمهتى سياسى زياد دهكات .

ئهجام

رۆشنبير رۆليكى سهرهكى دهگيريت له بزووتنهوه سياسيهكان له رېگهى هوشياركردنهوه، رهخه، كۆكردنهوه، سهركردايهتى فيكرى، داكوكيكردن له مافهكانى مرۆف، دروستکردنى هاوپهيمانى، و داهيئان.

رۆشنبير له سايهى زانيارىيى قول و شيكارى رهنهگرانهى خويدا دهتوانيت هييزيكي بزوينهر بيت بهرهو گورانكارى و چاكسازى سياسى، ئەمەش كاريگهريى بزوتنهوه سياسيهكان بهرز دهكاتوه و بهشداره له گهيشتن به ئامانجهكانيان .

كاريگهريى رۆشنبير لهسهر بيروپاي گشتى و سياسهتى گشتى

رۆشنبيران رۆليكي گرنگ دهگيپن له دارشتنى بيروپاي گشتى و كاريگهريى لهسهر سياسهته گشتيهكان. ئەم كاريگهرييه دهتوانيت راستهوخۆ يان ناراستهوخۆ بيت، له ريگهه چهندين ئامراز و شيوازي جوراوجورهوه. ليپرهدا چهند ريگايهك دهخهينهروو كه رۆشنبير كاريگهريى لهسهر بيروپاي گشتى و سياسهتى گشتى ههيه :

۱. پيکهينانى راي گشتى

- **نووسين و بلاوکردنهوه**: رۆشنبير بابته و كتيب و ليكولينهوه بلاودهكاتوه كه هاندهرى گفتوگوويه لهسهر پرسه تايبهتهكان، ئەمەش يارمهتيدهره بو ئاراستهکردنى راي گشتى بهرهو ئەم پرسانه.
- **ميديا**: به دهركهوتنى له بهرنامه تهلهفزيوونى و راديوييهكان، و بهشداريکردن له گفتوگو گشتيهكان، رۆشنبير دهتوانيت بگاته ئامادهبووانيكي فراوان و بيروكهكاني بگهيهنيت .
- **سۆشيال ميديا**: رۆشنبيران پلاتفۆرمى سۆشيال ميديا بهكاردههينن بو بلاوکردنهوهى بيروكهكانيان و كارليککردن لهگههه خههك، ئەمەش كاريگهرييان زور بهرزدهكاتوه .

۲. کاریگەرى لەسەر سىياسەتە گىشتىيەكان

- شىكارى و پەخنەى سىياسەت :رۆشنىبىر شىكارى و پەخنە لە سىياسەتەكانى ئىستا دەدات، ئەمەش يارمەتيدەرە بۇ ئاشكراکردنى لاوازىيەكان و هاندانى گىفتوگو سەبارەت بە جىگرەوہ چاوەروان كراوہكان .
- دابىنکردنى چارەسەر :رۆشنىبىر تەنھا لە پەخنەدا سنووردار نىيە، بەلكو چارەسەر و پىشنىيارەكان لەسەر بنەماى لىكۆلنىنەوہ پىشكەش دەكات كە دەتوانىت لە كاتى دارشتنى سىياسەتى نويدا لەبەرچا و بگىرىت .
- كاريگەرى لەسەر برپاردەران :بەھۆى پىگەى فىكرى و رىزگرتنى لەلايەن خەلكەوہ، رۆشنىبىر دەتوانىت كاريگەرى لەسەر برپاردەران ھەبىت بە پىشكەشكردنى ئامۆژگارى و رىنمايى .

۳. ھۆشيارى و پەرورەدە

- پەرورەدەى گىشتى :رۆشنىبىر بەشدارى دەكات لە بەرزكردنەوہى ئاستى ھۆشيارى لای خەلك سەبارەت بە پرسە گىرنگە سىياسى و كۆمەلايەتتىيەكان، ئەمەش تىگەيشتن و ئامادەيى ئەوان بۇ بەشدارىكردن لە گىفتوگو گىشتىيەكاندا بەرز دەكاتەوہ .
- پەرورەدەى سىياسى :بە روونكردنەوہى سىستەمى سىياسى و ياسا و ماف و ئەركەكان، رۆشنىبىر يارمەتيدەرە لە تواناسازى تاكەكان بۇ بەشدارىكردنى كاريگەرانە لە ژيانى سىياسيدا .

۴. بەرگىكردن لە پرسە گىشتىيەكان

- پاراستنى مافەكانى مروڤ :رۆشنىبىر رۆلىكى ديار دەگىرپىت لە بەرگىكردن لە مافەكانى مروڤ و ئازادىيە شارستانىيەكان،

ئەمەش فشار لەسەر حكومەت و دامەزرانەكان زیاد دەكات بۆ رېژگرتن لەو مافانە .

• پرسە كۆمەڵايەتییەكان :پۆشنبیران داكوۆكى لە پرسە كۆمەڵايەتییەكان دەكەن وەك دادپەرەریی كۆمەڵايەتیی، یەكسانی و ژینگە، كە كاریگەری لەسەر كارنامەى سیاسەتى گشتى هەیه .

۵. داھێنان و داھێنان لە پەيوەندیکردندا

- شپۆزى نوخ :پۆشنبیر شپۆزى نوخ و داھێنەرانی بەكار دەھێنیت بۆ پەيوەندیکردن لەگەل خەلك، وەك ھونەرى ناپەرەزایەتى یان میدیای جیگرەو، ئەمەش كاریگەرییەكەى بەرز دەكاتەو .
- كارلیكى راستەوخۆ:پۆشنبیر بەشدارى لە سیمینار و وۆرك شۆپەكاندا دەكات كە خەلك و بریار دەران كۆدەكەنەو، دەرفەت بۆ گفتوگۆى راستەوخۆ و كاریگەریی یەكتر دەپەرخسپن .

نموونەى كاریگەریی پۆشنبیر

- مارتن لوتیر كینگ جونیۆر :لە رپگەى وتار و نووسینەكانیئەو كاریگەرییەكى زۆرى لەسەر بزوتنەوہى مافە شارستانیئەوكان لە ئەمریکا ھەبوو .
- نوام چۆمىسكى :كاریگەرییەكەى لە رپگەى پەخنەى قوولى سیاسى و كۆمەڵايەتییەو، بەشدارى كرد لە دارشتنى زۆریك لە بۆچوونەكان سەبارەت بە سیاسەتى دەرەوہى ئەمریکا و پرسەكانى دادپەرەرى كۆمەڵايەتى .
- جۆرج ئۆرویل :لە رپگەى بەرھەمە ئەدەبیئەكانى وەك "۱۹۸۴" و "كیلكەى ئازەلان"، بەشدارى كردوو لە ھۆشیارکردنەوہى خەلك سەبارەت بە مەترسیئەكانى رژیئە تۆتالیئەریئەكان .

ئەنجام

رۆشنىبىر لە رېگەى نووسىن و بلاوكردنهوه، بهكارهينانى ميديا، كارليكى سۆشيال ميديا، شيكردنهوهى سياسهت، دابىنكردى چارهسەر، بهرگرىكردن لە مافهكانى مرؤف، و داهينانى شيوازى پهيوهنديكردن، كارىگهرييهكى زۆرى لهسەر بيروراى گشتىيى و سياسهته گشتىيهكان ههيه. ئەم كارىگهرييه يارمهتيدهره بۆ رينمايىكردى مشتومرى گشتىيى و دارشتنى هۆشيارىيى بهكۆمهل و كارىگهرى لهسەر برپاردهران، ئەمهش رۆلى رۆشنىبىر وهك هيزىيىكى بزوينەر بۆ گۆرانكارىيى كۆمهلايهتى و سياسى بهرز دهكاتوه .

بەشى شەشەم: رۆشنىبىر و راگەياندىن

مىدىيا رۆللىكى گىرنگ دەگىرپىت بۇ ئەوھى رۆشنىبىر بتوانىت كارىگەرى لەسەر بىروراي گىشتىي و سىياسەتى گىشتىي ھەبىت. پەيوەندى نىوان رۆشنىبىر و مىدىيا بە كارلىكى بەردەوام و كارىگەرىي يەكتەر تايبەتمەندە، بەو پىيەي رۆشنىبىر بەشدارى دەكات لە دەولەمەندىردى ناوەرپۆكى مىدىيا، لە كاتىكدا مىدىيا سەكۆيەك بۇ بلاوكرىدەوھى بىرۆكەكانى رۆشنىبىر دابىن دەكات. لە خوارەوھە پىداچوونەوھە بە رەھەندەكانى ئەم پەيوەندىيە دەكەين :

۱. بەكارھىنانى مىدىيا بۇ بلاوكرىدەوھى بىرۆكەكان

- نووسىن لە رۆژنامە و گۆقارەكاندا :رۆشنىبىر بابەت و بۇچوونەكانى لە رۆژنامە و گۆقارەكاندا بلاودەكاتەوھە، ئەمەش رپىگەي پىدەدات بگاتە ئامادەبووانىكى فراوان و كارىگەرى لەسەر بىروراي گىشتىي بەرز دەكاتەوھە .
- بەشدارىكرىدەن لە بەرنامە تەلەفىزىۋنى و رادىۋىيەكان :رۆشنىبىر بەشدارى لە بەرنامەي گىفتوگۆ و گىفتوگۆي تەلەفىزىۋنى و رادىۋىي دەكات بۇ پىشكەشكرىدى شىكارى و بۇچوونەكانى لەسەر پرسە ھەنووكەيىەكان .
- مىدىياي دىجىتالىي :رۆشنىبىر سوود لە پلاتفۆرمە دىجىتالىيەكانى وەك بلۆگ و مالىپەر و مەكۆكان وەردەگرىت بۇ بلاوكرىدەوھى بىرۆكەكانى و كارلىككرىدەن لەگەل خەلك .

۲. كارىگەرى لەسەر ناوەرپۆكى مىدىيا

- شىكارى ھەوالەكان :رۆشنىبىر بەشدارى دەكات لە شىكرىدەوھى ھەوالەكان و دابىنكرىدى زەمىنەيەكى قوولتر بۇ پروداوھەكانى

ئىستا، ئەمەش يارمەتى خەلك دەدات باشتىر لە پرسە ئالۆزەكان تىيگەن .

• **رەخنەى ميديا**: پۇشنىبىر رەخنە لە ميديا دەگرىت و ئاماژە بە لايەنگرى يان كەموكورپەكانيان دەكات لە پرومالمكردنى هەندىك بابەتدا، ئەمەش پۇلى ميديا وەك مولك و مالى چوارەم لە كۆمەلگادا بەهيزتر دەكات .

• **بەرەمەينانى ناوەرۆك**: هەندىك لە پۇشنىبىران بەشدارى لە بەرەمەينانى فيلمى دىكۆمىنتارى و بەرنامەى پەروەردەيى و ناوەرۆكى ميديايى ئامانجدار دەكەن كە بەشدارن لە ھۆشيارى گشتى.

۳. ميديا وەك سەكۆيەك بۇ گفتوگۆ

• **كردنەوەى گفتوگۆى گشتى**: ميديا سەكۆيەك بۇ پۇشنىبىران دابىن دەكات بۇ كردنەوەى گفتوگۆى گشتى لەسەر پرسە گرنگەكان، ئەمەش گفتوگۆى كۆمەلایەتى بنیاتنەر بەرز دەكاتەوە .

• **كارليككردن لەگەل خەلك**: پۇشنىبىر ميديا بەكاردەهينىت بۇ كارليككردن لەگەل خەلك و گوڤگرتن لە بۆچوونەكانيان و پيدانى وەلام بۇ پرسىارەكانيان، ئەمەش پەيوەندى و ليكتيگەيشتنى يەكتر بەرز دەكاتەوە .

۴. ھۆشيارى و پەروەردە لە پىگەى راگەياندنەوە

• **بەرنامە پەروەردەيىەكان**: پۇشنىبىر بەشدارى دەكات لە ئامادەكردن و پيشكەشكردنى بەرنامەى پەروەردەيى كە ئامانجيان بەرزكردنەوەى ئاستى ھۆشيارى و زانيارىيە لەنيو خەلكدا .

• بابەت و ستوونی جیگیر: پۆشنبیر بابەت و ستوونی جیگیر لە پۆژنامە و گۆقارەکاندا بلاودەکاتەووە کە شیکاریی قوول و زانیاریی متمانه‌پیکراو سەبارەت بە پرسە جوړاوجۆره‌کان دەدات .

۵. بەرگریکردن لە ئازادییەکانی میدیا

- بەرگریکردن لە ئازادی پادەربەپین: پۆشنبیر بەرگری لە ئازادی پۆژنامەگەری و ئازادی پادەربەپین دەکات، و دژی هەولەکانی سنووردارکردن یان سنووردارکردنی میدیا وەستاو .
- پووبەپووبوونەووی زانیاری هەلەمی میدیا: پۆشنبیر بەشداری دەکات لە ئاشکراکردنی زانیاری هەلەمی میدیا و زانیاری چەواشەکارانە، و کاردەکات بۆ پێشخستنی میدیای سەربەخۆ و متمانه‌پیکراو .

ئەنجام

پەيوەندی نیوان پۆشنبیر و میدیا پەيوەندییەکی تەواوکەرە، بە پێی پۆشنبیر بەشداری دەکات لە دەولەمەندکردنی ناوهرۆکی میدیا بە پێشکەشکردنی شیکاری و پەخنە بنیاتنەر، لەکاتی‌کدا میدیا سەکۆیەك بۆ بلاوکردنەووی بیروکەکانی پۆشنبیر و کارلێککردن لەگەڵ خەلکدا دابین دەکات. ئەم کارلێککردنە پۆلی پۆشنبیر لە ئاراستەکردنی بیروپرای گشتی و کاریگەری لەسەر سیاسەتە گشتیەکان بەرز دەکاتەووە، هەرۆهە بەشدارە لە بەرزکردنەووی گفتوگۆی کۆمەلگا و بەرزکردنەووی ئاستی هۆشیاری. میدیا و پۆشنبیران پیکەووە دەتوانن لە پیکە هۆشیاری و پەروەردە و بەرگریکردن لە ئازادییە گشتیەکان گۆرانکاریی ئەرینی لە کۆمەلگادا بەدەست بهێنن.

كارىگەرىيى مېدىيا لەسەر رۆلى رۆشنىبىر

مېدىيا رۆلىكى يەكلاكرهوه دهگىرپىت لە دارشتنى رۆلى رۆشنىبىر و بەرزكردنهوهى كارىگەرىيەكانى لەسەر كۆمەلگا. ئەم كارىگەرىيە دەتوانىت ئەرىنى يان نەرىنى بىت بەپىي چۆنىهتەى بەكارهپىنانى مېدىيا و كارلىكى رۆشنىبىر لەگەلپىدا. لپرهدا چاوپك دەخهينه سەر هەندىك لايەن كە تپىدا كارىگەرىيى مېدىيا لەسەر رۆلى رۆشنىبىر تيشك دەخرپتهوه :

۱. بەرزكردنهوهى گەياندن و گەيشتن

- گەيشتن بە بىنەرىكى فراوان : مېدىيا سەكۆيهك بۆ رۆشنىبىر دەرەخسىنىت بۆ گەيشتن بە بىنەرىكى فراوان و هەمەچەشن، ئەمەش كارىگەرىيەكەى زياد دەكات و تواناى بلاوكردنهوهى بىرۆكهكانى بەرز دەكاتەوه .
- فرەچەشنى لە مېدىادا : بەهۆى هەمەچەشنى مېدىياى وهك رۆژنامە و گوڤار و تەلەفزيون و راديو و ئىنتەرنىت، رۆشنىبىر دەتوانىت گونجاوترىن ئامرازەكان هەلبژىرپت بۆ گەياندننى پەيامەكەى و گەيشتن بە چىن و توپزه جياوازهكانى كۆمەلگا .

۲. كارلىككردن و پەيوەندىكردن لەگەل خەلك

- كارلىكى خپرا : لە رپگەى سۆشيال مېدىيا و پلاتفوۆرمە دىجىتالپيهكانەوه، رۆشنىبىر دەتوانىت دەستبەجى لەگەل خەلكدا كارلىك بكات، ئەمەش پەيوەندى و كارلىكى راستەوخۆ بەرز دەكاتەوه.

- وهلامدانوهوی رهخنه :میدیا دهرفت بۆ رۆشنبیر دهرهخسینیت که وهلامی رهخنه و تیبینییهکانی خهک و هاوکارانی بداتهوه، ئەمەش یارمهتیده ره له باشتکردن و په رهپیدانی بیروکهکانی .

۳. بهرزکردنهوهی متمانه و کاریگهری

- ئامادهبوونی بهردهوامی میدیا :رۆشنبیریک که به بهردهوامی له میدیاکاندا دهرهکهویت، متمانه و کاریگهری زیاتر لهگهڵ خهکدا دروست دهکات، ئەمەش کاریگهرییهکهی بهرزتر دهکات .
- پشتگیریکردن له پلاتفۆرمی میدیا :ئهو رۆشنبیرهی که له لایهن پلاتفۆرمه میدیاییه متمانهپیکراوه کانهوه پشتگیری دهکریت، متمانه و کاریگهرییهکهی زیاد دهکات، و توانای کاریگهری لهسهر سیاسهته گشتییهکان بهرز دهکاتهوه .

۴. ئالنگاری زانیاری ههله و میدیای ئامانجدار

- مهترسییهکانی زانیاری ههله :رهنگه میدیا ئامرازیک بیته بۆ بلاوکردنهوهی زانیاری چهواشهکارانه یان شیواندنی قسهی رۆشنبیریک، ئەمەش پیویستی به وریایی ههیه له مامهلهکردن لهگهڵ میدیادا .
- میدیای ئاراستهکراو :رهنگه رۆشنبیر لهکاتی مامهلهکردن لهگهڵ میدیای ئاراستهکراو یان لایهنگریدا رووبهرووی ئاستهنگ بیتهوه، که رهنگه توانای گهیانندی په یامهکهی به شیوهیهکی بابتهیانه سنووردار بکات .

۵. کاریگهری لهسهر کارنامه و بابتهکان

- دانانی کارنامه :میدیا رۆلی ههیه له دانانی کارنامهی گشتی و ئهو بابتهانهی که باس دهکرین، ئەمەش کاریگهری لهسهر

كاره له پيشينه كانى رۆشنبير و ئه و پرسانه دهپيت كه
گرنگيان پيدهدات .

- كات و چوارچيوه :ميديا دهتوانيت كارىگهري لهسهر كات و
شيوازي پيشكهشكردى بىرۆكه كانى رۆشنبيرك ههبيت، ئەمەش
چوارچيوه و چوارچيوهى وەرگرتنى ئەم بىرۆكانه ديارى دهكات .

6. ئالنگارى ئاكارى و پيشهپي

- فشاره بازارگانىيه كان :رهنه رۆشنبير رووبهرووى فشار بيتهوه
لهلايهن ميدياي بازارگانىيهوه بو سادهكردنهوه يان دهستكارىكردى
پهيامهكهى بو ئهوهى زياتر سهرنجراكيش بيت بو بينهر، ئەمەش
رهنه كارىگهري لهسهر كواليتى و قوولى ناوهرۆكهكه ههبيت .
- سهربهخويى فيكرى :رۆشنبير پيوستى به پاراستنى سهربهخويى
فيكرى خوى ههيه له ژير رۆشنايى ئەو كارىگهرييه جوراوجورانهى
كه رهنه ميديا بيسهپيئيت .

7. په ره پيدانى پيشهپي و پسپوري

- پسپوري و قوولى :ميديا دهرهت بو رۆشنبير دهرهخسپيئيت بو
تايبهتمه ندبوون و قوولبوونهوه له بابتهگهلى تايبهت، به
بهشدارىكردن له بهرنامه تايبهتمه ندهكان يان نووسين له گوڤاره
ئه كاديميه كان .
- گه شه پيدانى پيشهپي :رۆشنبير دهتوانيت سوود له ميديا
وهرگرپت بو په ره پيدانى تواناكانى له په يوه ندييه گشتيه كان و
دهربرپنى بىرۆكه كانى به شيوه يهكى كارىگه رتر .

ئەنجام

مىدىيا رۇلېكى سەرەكى دەگىپىت لە دارشتن و بەرزکردنەوہى رۇلى رۇشنىبىر لە كۆمەلگادا. لە ساىەى مىدىياكانەوہ، رۇشنىبىر دەتوانىت بگاتە ئامادەبووانىكى بەرفراوان و كارلىكىان لەگەلدا بكات و متمانە و كارىگەرى دروست بكات. بەلام رۇشنىبىر پروبەرووى ئاستەنگەكانى وەك زانىارىى ھەلەى مىدىيا و فشارە بازىرگانىيەكان دەبىتەوہ كە رەنگە كارىگەرى لەسەر سەربەخۇيى فىكرى و كوالىتى ئەو ناوەرۇكە ھەبىت كە پىشكەشى دەكات. بۇيە پىويستە رۇشنىبىر ھۇشيار و ئاگادارى ئەم داىنامىكىانە بىت بۇ ئەوہى كارىگەرىيەكى ئەرىنى و بەردەوام لە كۆمەلگادا بەدەستبەيىت .

رۇشنىبىر بۇ بلاوكردنەوہى بىرۇكەكانى مىدىيا بەكاردەھىنىت

رۇشنىبىر زۇر پشت بە مىدىيا دەبەستىت بۇ بلاوكردنەوہى بىرۇكەكانى و كارىگەرى لەسەر بىروپراى گشتى. بەكارھىنانى رۇشنىبىر بۇ مىدىيا دەكرىت بەسەر چەند لايەنىكى سەرەكىدا دابەش بكرىت، لەوانە ئەو ستراتىژ و تاكتىكەى كە دەىگرىتەبەر، ھەروەھا جۇرە جىاوازەكانى مىدىيا كە بەكارى دەھىنىت. لىرەدا چاوخشاندىكى گشتگىر لە چۇنىەتى بەكارھىنانى مىدىياى رۇشنىبىران دەكەين :

۱. ستراتىژىيە بنەرەتییەكان

- دىارىكردى ئامانچ :رۇشنىبىر بە وردى ئەو ئامانجانە دىارى دەكات كە دەيەوئىت پىى بگات، ئەمەش يارمەتيدەرە لە ھەلپزاردنى مىدىيا و پەيامە گونجاوہكان .
- پەرەپىدانى پەيامىكى روون:رۇشنىبىر ھەزى لە دارشتنى پەيامىكى روون و راستەوخۇيە كە لەگەل ئەو پرسانەدا بگونجىت كە دەيەوئىت باسى بكات و بەرەوپىشيان ببات .

- ھەمەچەشنى لە شىۋازەكاندا :پۇشنىبىر شىۋازى جۇراوجۇرى ۋەك بابەت و چاوپىكەوتن و قىدىۋ و تويت بەكار دەھىننيت بۇ ئەۋەى دلىبابىت لەۋەى پەيامەكە دەگاتە فراوانترىن پانتايى بەردەست .

۲. مىدىيى نەرىتىيى

- پۇژنامە و گۇڧار :بلاۋكردنەۋەى بابەت و بۇچوون لە پۇژنامە و گۇڧارەكاندا كە تىراژى بەرفراوانىان ھەيە دەتوانىت بگاتە خوینەرى زۇر و متمانەى پۇشنىبىر بەرز بكاتەۋە .
- كتىب :نووسىنى كتىب بە ئامرازىكى كارىگەر دادەنرىت بۇ بلاۋكردنەۋەى بىرۇكەكان بە شىۋەيەكى بەرفراوان، بەتايبەتى لەسەر ئەۋ پىرسانەى كە پىۋىستىيان بە شىكارىيى قوول و وردەكارى زۇر ھەيە.
- تەلەفزيۇن و رادىۋ :بەشدارىكردن لە بەرنامەى گفتوگۇ و گفتوگۇى تەلەفزيۇنى و رادىۋىيى يارمەتى بىرۇكەكان دەدات بۇ گەيشتن بە بىنەرىكى فراوان و ھەمەچەش .

۳. مىدىيى دىجىتالىيى

- بلۇگ و مالپەرەكان :دروستكردنى بلۇگىكى كەسى يان بلاۋكردنەۋەى بابەت لە مالپەرە تايبەتمەندەكاندا دەتوانىت كارىگەرىيى پۇشنىبىر بەرز بكاتەۋە و بگاتە ئامادەبوۋانىكى دىارىكراۋ و ئارەزومەند .
- پلاتفۇرمى سۇشىيال مىدىيا :بەكارھىنناني پلاتفۇرمى ۋەك تويتەر و فەيسبوك و ئىنستاگرام بۇ كارلىككردنى راستەۋخۇ لەگەل بىنەر و بلاۋكردنەۋەى بىرۇكەكان بە شىۋەيەكى داھىنەرانە و سەرنجراكىش.

• كەنال و پۇدكاستەكانى يوتىوب :رۇشنىبىر دەتوانىت كەناللىك يان پۇدكاستىكى يوتىوب دروست بكات بۇ بلاوكردنهوى ناوهرپۇكى پەروردهىيى و شىكارى لەسەر پرسە تايبەتەكان، سەكۆيەكى كارلىككارانە و راستەوخۇ لەگەل بىنەردا دابىن دەكات .

۴. لەگەل خەلكدا كارلىك بكنە

• وەلامدانەوى كۆمىنت و پۇستەكان :رۇشنىبىر لە پلاتفۆرمەكانى سۆشىيال مىدىادا كارلىك لەگەل ئامادەبووان دەكات بە وەلامدانەوى سەرنج و پرسىارەكان، ئەمەش متمانەى بەرزتر دەكاتەو و ھاندەرى گفتوگۆى كراوہىە .

• سىمىنار و وۆرك شۆپ :رېكخستن و بەشدارىكردن لە سىمىنار و وۆرك شۆپەكان كە لە رېگەى ئىنتەرنىتەو پەخش دەكرىن يارمەتيدەرە بۇ دروستكردى پردى بەھىزى پەيوەندى لەگەل خەلك و كارىگەرى رۇشنىبىر بەرز دەكاتەو .

۵. شىكردنهوى و رەخنە

• شىكارى ھەوالەكان :پېشكەشكردى شىكارى قوولى ھەوال و رووداوەكانى ئىستا لە رېگەى مىدىاي جۇراوچۆرەو پەيوەندەرى بۇ رېنمايىكردى راي گشتى و دابىنكردى دىدگاي جىگرەو .

• رەخنە لە سىاسەتەكان :رۇشنىبىر مىدىا بەكاردەھىنىت بۇ رەخنەگرتن لە سىاسەتەكانى حكومەت و برپارە سىاسىيەكان، ئەمەش بەشدارە لە بەرزكردنهوى شەفافىەت و لىپرسىنەو .

6. ھاوکارى لەگەل میدیاکان

- کارکردن وەك شرۆفەکار یان ڤاویژکار : پۆشنبیر دەتوانیٲ بە پلەى شیکار یان ڤاویژکار ھاوکارى میدیا بکات، ئەمەش سەکۆیەکی هەمیشەیی پێدەبەخشیٲ بۆ دەربړینی بۆچوون و شیکارییەکانى .
- نووسینی میوان : نووسین وەك میوان لە ستوونى ڤۆژنامە یان گۆڤارەکاندا دەتوانیٲ بڵاوبوونەوهى بېرۆکەکانى پۆشنبیرىک بەرز بکاتەوه و بگاتە ئامادەبووانیٲكى فراوانتر .

نموونهى پراکتیکى

- نوام چۆمسكى : کۆمەلێک میدیای بەرفراوان بەکاردەهێنیٲ، لە کتیب و توێژینەوه ئەکادیمییهکانەوه تا وتارەکانى ڤۆژنامە و وتارەکانى گشتیى، بۆ ئەوهى بگاتە ئامادەبووانیٲكى جیهانى .
- نائۆمى کلاین : پشت بە میدیای نهریتى و دیجیتالىی دەبەستیٲ بۆ بڵاوکردنەوهى بېرۆکەکانى سەبارەت بە جیهانگیرى و سەرمايهدارى، لەگەل کارلیٲكى بەردەوام لە سەرانسەرى پلاتفۆرمى سۆشیال میدیادا.

ئەنجام

بەکارهێنانى میدیا لە لایەن پۆشنبیر بۆ بڵاوکردنەوهى بېرۆکەکانى پېویستی بە چەندین ستراتیژ و شیوازی جۆراوجۆر هەیه بۆ دەستەبەرکردنى دەستپراگەیشن بە بینهریٲكى فراوان و هەمەچەشن. پۆشنبیر بە سوودوهرگرتن لە میدیای نهریتى و دیجیتالى، و کارلیٲكى راستەوخۆ لەگەل خەلك، دەتوانیٲ کاریگەرییەکانى بەرز بکاتەوه و بەشدارییەکی کاریگەر بکات لە ئاراستەکردنى رای گشتى و هێنانەدى گۆڤرانکاریى ئهریٲنى لە کۆمەلگادا .

بەشى حەوتەم: پۇشنىبىرى و پەروەردەيى

پۇشنىبىر پۇللىكى گەورەي ھەيە لە بواری پەروەردەدا، بەو پىيەي بەشدارى دەكات لە پەرهپىدانى پروسەي خویندن و بەرزکردنەوہي ھۆشيارىي پۇشنىبىرى و پۇشنىبىرى لاي خویندكاران و كۆمەلگا. ئەم پۇلە دەتوانریت لە چەند لايەنىكدا بەرجەستە بكریت، كە لە خوارەوہ پرونى دەكەينەوہ :

۱. پەرهپىدانى پۇگرام

- دەولەمەندکردنى مەنھەج : پۇشنىبىر بەشدارى دەكات لە پەرهپىدانى پۇگرامەكە بە دابىنکردنى ناوهرۇكى پەروەردەيى دەولەمەند لەسەر بنەماي توپژىنەوہ و توپژىنەوہي مۇدپىرن .
- ھيئانە ناوہوہي پرسە ھاوچەرخەكان : ھيئانە ناوہوہي پرسە كۆمەلايەتى و سياسى و ئابوورىيە ھاوچەرخەكان بۇ ناو پۇگرام يارمەتيدەرە بۇ دابىنکردنى تيگەيشتنىكى گشتگير لە جيھانى دەوروبەريان بۇ خویندكاران .

۲. پەروەردەي رەخنەگرانە

- پيشخستنى بىرکردنەوہي رەخنەيى : پۇشنىبىر ھانى بىرکردنەوہي رەخنەگرانە و شىكردنەوہي زانىارى دەدات نەك بە كوپرانە وەربىگريت، ئەمەش يارمەتى خویندكاران دەدات پەرە بە تواناكانى بىرکردنەوہي سەربەخۇ بدەن .
- فپربوون لەسەر بنەماي گفتوگو : بەكارھيئانى شپوازەكانى وانەوتنەوہ كە ھاندەرى گفتوگو و گفتوگوئى كراوہيە لە نيوان خویندكاران و مامۇستايان، ئەمەش تيگەيشتنى قووليان لە بابەتەكانى ئەكادىمى بەرز دەكاتەوہ .

۳. پەروەردەى بەردەوام

- پەروەردەى تەواوى ژيان : پۇشنىبىر ھاندەرى بىرۆكەى پەروەردەى تەواوى ژيانە، كە پالنىرېكە بۇ تاكەكان بۇ بەردەوامبوون لە فېربوون و پەرەپېدانى تۈناناكانيان تەننەت دۈاى كۆتايى ھاتنى خويىندى فەرمى .
- وۆرك شۆپ و سىمىنار : رېكخستن و بەشدارىكردن لە وۆرك شۆپ و سىمىنار كە تىشك دەخاتە سەر پەرسە پۇشنىبىرى و زانستى و فېكرىيەكان، كە بەشدارە لە بلاوكردنەوہى زانست و پەرەپېدانى كۆمەلگا .

۴. پەروەردە لەسەر بەھا مرۆيىيەكان

- بەھا مرۆيى و ئاكارىيەكان : پۇشنىبىر بەھا مرۆيى و ئاكارىيەكان لە پەروەردەدا بەرەوپېش دەبات، ئەمەش يارمەتيدەرە لە بنىاتنانى نەوہىيەكى ھۆشيار و بەرپەرسىار .
- فرەچەشنى و گشتگىرىيى : پۇشنىبىر ھاندەدرېت بۇ قبولكردى فرەچەشنى كەلتوورى و ئايىنى و كۆمەلآيەتى، ئەمەش ژىنگەيەكى پەروەردەيى گشتگىر و لېبوردە دروست دەكات .

۵. ئاراستەكردىنى سىياسەتەكانى پەروەردەيى

- بەشدارىكردن لە دارپشتنى سىياسەت : پۇشنىبىر بەشدارى دەكات لە ئاراستەكردىنى سىياسەتى پەروەردەيى بە بەشدارىكردن لە لېژنە راپوئىژكارىيەكان و پېشكەشكردىنى دىدگا و بىرۆكە بۇ باشتىركردنى سىستەمى پەروەردەيى .

- **رەخنەى بىياتنەر**: رۆشنىبىر رەخنەى بىياتنەر لە سىياسەتە پەرورەدەيىهەكانى ئىستا دەدات و جىگرەوہەكان پىشنىار دەكات كە بەشدارن لە پەرەپىدان و باشتىركردنى كوالىتى پەرورەدە .

6. پالپىشتى توپژىنەوہى زانستى

- **ھاندانى توپژىنەوہ**: رۆشنىبىر پىشتىگرى لە توپژىنەوہى زانستى دەكات بە ھاندانى خوپىندكاران و ئەكادىمى بۆ بەشدارىكردن لە توپژىنەوہ و خوپىندن، و پىشكەشكردنى پىشتىگرى پىويست .
- **بلاوكردنەوہى زانستى**: رۆشنىبىر بەشدارى دەكات لە بلاوكردنەوہى توپژىنەوہى زانستى و ئەدەبى، ئەمەش ئالوگۆرى زانىارى و ئەزموون لە نىوان توپژىرەران بەرز دەكاتەوہ .

7. كارلىككردن لەگەل تەكنەلۆژيا لە پەرورەدەدا

- **پەرورەدەى دىجىتالى**: رۆشنىبىر پەرە بە بەكارھىنانى تەكنەلۆژيا دەدات لە پەرورەدەدا بە پەرەپىدان و بەكارھىنانى ئامرازە پەرورەدەيىهەكانى دىجىتالىيەكان كە بەشدارن لە باشتىركردنى پرۆسەى پەرورەدە .
- **خوپىندنى دوور (ئۆنلاين)**: لەبەر رۆشنىبىر پىشكەوتنە تەكنەلۆژىيەكان، رۆشنىبىران ھاندەدرىن كە مۆدىلى خوپىندنى دوور بگرنەبەر كە رىگە بە خوپىندكاران دەدات دەستىان بە خوپىندن بگات بەبى گوپدانە شوپىنى جوگرافى .

ئەنجام

رۆشنىبىر رۆلىكى سەرەكى دەگىرپىت لە بوارى پەرورەدەدا بە پەرەپىدانى پرۆگرامەكان، بەرەوپىشبرىدى بىركردنەوہى رەخنەگرانە، پالپىشتىكردنى بەردەوامى خوپىندن، پەرورەدەكردن لەسەر بەھا

مرۆييه كان، ئاراسته كىردنى سىياسەتى پەروەردەيى، پالپشتىكىردنى توپژىنەوەي زانستى و كارلىك كىردن لەگەل تەكنەلۇژيا لە پەروەردەدا. رۆشنىبىر لە رپىگەي ئەم رۆلانەوە بەشدارى دەكات لە بنىاتنانى نەوەيەكى ھۆشيار و رۆشنىبىر كە تواناي رۈوبەروو بوونەوەي ئاستەنگەكانى سەردەمى ھەبىت و بە شىۋەيەكى ئەرپنى بەشدارى لە گەشەپپىدانى كۆمەلگادا بىكات .

رۆلى رۆشنىبىر لە سىستەمى پەروەردەدا

رۆشنىبىر رۆلىكى بنەرەتى لە سىستەمى پەروەردەدا دەگىرپىت، بەو پىيەي بەشدارى دەكات لە باشتر كىردنى كوالىتى پەروەردە و پەرهەپپىدانى پرۆسەي پەروەردەيى بە چەندىن شىۋە. دەتوانىن رۆلى رۆشنىبىر لە سىستەمى پەروەردەدا بەم شىۋەيە كورت بىكەينەوە :

۱. پەرهەپپىدانى پرۆگرام

- دەولەمەند كىردنى ناوەرپۇكى پەروەردەيى : رۆشنىبىر بەشدارى دەكات لە پەرهەپپىدان و دەولەمەند كىردنى پرۆگرام بە خستەنەرۈوى دىد و بىرۆكەي نوخ لەسەر بنەماي توپژىنەوە و توپژىنەوەي مۇدىرن .
- خستەنەرۈوى پرسە راستەقىنەكانى ژيانى : ھىنانە ناوەوەي پرسە ھاوچەر خ و گىرنگەكانى وەك ژىنگە، مافەكانى مرۇف، و تەكنەلۇژيا بۇ ناو پرۆگرام، كە يارمەتى خويىندكاران دەدات پەيوەندىيان بە جىھانى راستەقىنەوە ھەبىت .

۲. پەرهەپپىدانى بىر كىردنەوەي رەخنەگرانە

- پەرهەپپىدانى كارامەيى شىكارى و رەخنەيى : رۆشنىبىر ھانى خويىندكاران دەدات لەبرى لەبىر كىردنى مىكانىكى بىر كىردنەوەي رەخنەگرانە و شىكارى بىكەنەوە، ئەمەش يارمەتيان دەدات بۇ

پەرەپېيدانى بېرکردنەوہى سەر بەخۇ و تواناكانى چارەسەرکردنى كېشەكان .

• پرسىارى وانەوتنەوہ :ھاندانى خویندكاران بۇ لېكۆلېنەوہ و لېكۆلېنەوہ لە بابەتگەلى جۇراوجۇر لەسەر خۇيان، ئەمەش تواناى لېكۆلېنەوہ و شېكردنەوہ بەرز دەكاتەوہ .

۳. رايۇننى بەردەوام بۇ مامۇستايان

• وۆرك شۆپ و خولى رايۇن :رۆشنىبىر بەشدارى دەكات لە رېكخستنى وۆرك شۆپ و خولى رايۇن بۇ مامۇستايان بە ئامانجى باشتىركردنى توانا پەرەردەيەكانيان و ئاشناكردنيان بە نويتىرىن شىۋازەكانى پەرەردە .

• رېنمايى و رايۇنكارى :پېشكەشكردنى رېنمايى و رېنمايى بۇ مامۇستايان، كە يارمەتيان دەدات باشتىرىن پراكتىزە پەرەردەيەكان لە پۆلەكانياندا جېبەجى بكن .

۴. دايۇن لە بواری پەرەردەدا

• پەرەپېيدانى شىۋازە دايۇنەكانى فېركردن :رۆشنىبىر پەرە بە بەكارھيىنانى شىۋازەكانى فېركردنى دايۇنەرانە دەدات وەك فېربوونى كارلېككارانە، فېربوون لەسەر بنەماى پىرۆژە، و فېربوونى ھابەش .

• بەكارھيىنانى تەكنەلۇژيا :رۆشنىبىر ھانى بەكارھيىنانى تەكنەلۇژياى مۇدېرن دەدات لە پەرەردەدا، وەكو بۇردى زىرەك، بەرنامەى پەرەردەيى، و پلاتفۇرمى دىجىتالېى بۇ بەرزكردنەوہى فېربوون .

۵. پالپشتی کردنی توژیینهوهی زانستی و پەروەردەیی

- هاندانی توژیینهوهی زانستی: رۆشنبیر پشتگیری توژیینهوهی زانستی دەکات لە بواری پەروەردەدا بە هاندانی خویندکاران و مامۆستایان بۆ ئەنجامدانی توژیینهوه و توژیینهوه که بەشدارن لە باشتکردنی پەروەردە .
- بلاوکردنەوهی زانیاری: بەشداریکردن لە کۆنفرانسه زانستییهکان و نووسینی بابەت و توژیینهوه که ئەنجامی توژیینهوه پەروەردەییەکان بلاوئەکەنەوه و بەشدارن لە ئالوگۆری زانیاری .

۶. پێشخستنی بەها مرۆیی و ئاکارییهکان

- پەروەردە لەسەر بەهاکان: رۆشنبیر پەروەردە لەسەر بەها مرۆیی و ئاکارییهکانی وهك لیپوردهیی، دادپەروەری و یەكسانی لە پرۆگرام قوتابخانەدا بەرەوپێش دەبات .
- نمونەیهکی باش: رۆشنبیر لە رێگەیی پابەندبوونی بە بەها مرۆیی و ئاکارییهکانەوه وهك نمونەیهك بۆ خویندکاران و مامۆستایان کاردەکات، ئەمەش هانی ئەوانی دیکە دەدات هەمان رێباز پەیرەو بکەن .

۷. بەشداریکردن لە دارشتنی سیاسەتی پەروەردەیی

- راویژکاری پەروەردەیی: رۆشنبیر بەشدارێ دەکات لە دارشتنی سیاسەتی پەروەردەیی بە پێشکەشکردنی ئامۆژگاری بۆ بریاردەران و بەشداریکردن لە لیژنەکانی راویژکاری .
- رەخنەیی بنیاتنەر: رۆشنبیر رەخنەیی بنیاتنەر لە سیاسەتە پەروەردەییەکانی ئیستا دەدات و پێشنیاری باشتکردن و

ھەموارکردنەو ھە دەکات لەسەر بنەمای لیکۆلینەو ھە و لیکۆلینەو ھە
زانستیەکان .

۸. ھاندانی پەرۆردەى تەواوى ژيان

- **خویندنى بەردەوام**: پۆشنبیر ھانى بیروکەى پەرۆردەى تەواوى ژيان دەدات بە پیشخستنى خولى رايینان و وۆرك شوپ کە ئامانجیان پەرەپیدانى لیھاتوویبەکانى تاکەکانە لە قوناغە جیاوازەکانى ژياناندا .
- **پشتگیری کۆمەلگا**: پۆشنبیر پشتگیری لە دەستپیشخەریبە کۆمەلایەتیبەکان دەکات کە ئامانجیان باشترکردنى دەستراگەیشن بە خویندن بۆ ھەمووان، بەبى گویدانە تەمەن یان پیشینەى کۆمەلایەتى .

نموونەى پراکتیکی

- **ئەلبیرت کامۆ**: ھەك بیرمەند و نووسەر بەشداری کردووە لە پیشکەشکردنى بیروکە فەلسەفیبەکان کە کاریگەرییان لەسەر پروگرام قوتابخانە و بیرکردنەو ھە پەرۆردەى ھەبوو .
- **جۆن دیوی**: فەیلەسوف و پەرۆردەکارى ئەمریکی تیۆریبەکانى پەرۆردەى لەسەر بنەمای فیروونى ئەزموونى و کارلیکی کۆمەلایەتى پیشکەش کرد، کە کاریگەریبەکی زۆرى لەسەر پەرۆردەى مۆدیرن ھەبوو .

ئەنجام

پۆشنبیر پۆلیکی بنەرەتى دەگێریت لە سیستەمى پەرۆردەدا لە رێگەى پەرەپیدانى پروگرامەکانى خویندن و پیشخستنى بیرکردنەو ھە رەخنەگرانە و رايینانى مامۆستایان و داھینانى شیوازی وانەوتنەو ھە

پالپشتیکردنی توژیینهوهی زانستی و پیشخستنی بهها مروییهکان و بهشداریکردن له دارشتنی سیاستی پروهردهی و هاندانی پروهردهی تهواوی ژیان. پۆشنبیر له ریگهی ئەم پۆلانهوه بهشدارى دهکات له بنیاتنانی سیستمی پروهردهی بههیز که بهشداره له گهشهکردن و پیشکەوتنی کۆمه‌لگا .

گرنگی پروهردە له دارشتنی پۆشنبیردا

پروهردە پۆلیکی سەرەکی دەگێرێت له دارشتنی پۆشنبیردا، بهو پیهی ئەو ئامراز و زانیاریانهی بۆ دابین دهکات که پيوستیانە بۆ تیگه‌یشتن له جیهان و کارلیکی کاریگه‌رانه له‌گه‌لیدا. لیره‌دا پیداجوونهوه به چەند لایه‌نی‌ک ده‌که‌ین که تیشک ده‌خه‌نه سەر گرنگی پروهردە له دارشتنی پۆشنبیردا :

۱. پەرەپێدانی زانست و تیگه‌یشتنی قوول

- فراوانکردنی زانست: پروهردە وا ده‌کات پۆشنبیر بتوانیت ده‌ستی بگات به بریکی زۆر له زانیاری له بواره جیاوازه‌کاندا، ئەمه‌ش یارمه‌تی ده‌دات له تیگه‌یشتن له پرسه‌کان به شیوه‌یه‌کی قوولتر و گشتگیرتر.
- پسپۆری ئەکادیمی: پروهردە ده‌رفه‌تی‌ک بۆ پۆشنبیر ده‌ره‌خسینیت که پسپۆر بیت له بواریکی دیاریکراودا، ئەمه‌ش توانای پیشکەشکردنی تیروانین و شیکاری قوول له‌سەر بنه‌مای زانستییه‌کان به‌رز ده‌کاته‌وه.

۲. پیشخستنی بیرکردنه‌وهی ره‌خه‌یی و شیکاری

- پەرەپێدانی تواناکانی بیرکردنه‌وه: پروهردە به‌شداره له پەرەپێدانی تواناکانی بیرکردنه‌وهی ره‌خه‌گرانه و شیکاری،

ئەمەش ۋا دەكات رۆشنىبىر بتوانىت زانىارى ۋ بىرۆكەكان بە شىۋەيەكى بابەتيانە ۋ سەربەخۇ ھەلسەنگىنىت .

• چارەسەرکردنى كىشەكان :پەرۋەردە تواناى رۆشنىبىر بۇ چارەسەرکردنى كىشەكان ۋ مامەلەكردن لەگەل ئالنگارىيەكان بە شىۋەيەكى داھىنەرانە ۋ سىستىماتىك بەرز دەكاتەۋە .

۳. لەگەل بىرۆكەى جۇراۋجۇردا كارلىك بكە

• بەركەوتن بە بىرۆكەى جياۋاز :پەرۋەردە رۆشنىبىر بەرەۋرۋوى بىرۆكە ۋ تيۇرى جياۋاز دەكاتەۋە، ئەمەش يارمەتى دەدات كە چەندىن دىدگا ۋەربگرىت ۋ تىگەيشتنىكى ھەمەلايەنە لە پرسەكان پەرەپىدات .

• گىتوگۇ :پەرۋەردە ھانى گىتوگۇ ۋ مشتومر دەدات، ئەمەش يارمەتى رۆشنىبىر دەدات تواناكانى بۇ دەربىرىنى بۇچوونەكانى باشتىر بىكات ۋ كارلىكى بىناتنەر لەگەل ئەۋانى تردا بىكات .

۴. پەرەپىدانى بەھا ۋ ئاكار

• پەرۋەردە لەسەر بەھاكان :پەرۋەردە بەھا مرۆيىەكان ۋ ئاكارى رۆشنىبىر بەرز دەكاتەۋە، ۋا دەكات زىاتر پابەند بىت بە بنەما مرۆيى ۋ ئاكارىيەكان لە ژيانى كار ۋ كەسىدا .

• بەرپرسىارىتى كۆمەلايەتى :پەرۋەردە ھەستى رۆشنىبىر بە بەرپرسىارىتى كۆمەلايەتى بەرز دەكاتەۋە، ئەمەش ۋا دەكات ھەۋلى بەشدارىكردن لە گەشەپىدانى كۆمەلگا ۋ بەدەستەيىنانى دادپەرۋەرىي كۆمەلايەتى بدات .

۵. بنیاتنانی توانای توژیینهوه

• هاندانی توژیینهوهی زانستی :پهروهرده هانی توژیینهوهی زانستی ده‌دات و کارامه‌یی پیویست بۆ رۆشنبیر بۆ ئەنجامدانی توژیینهوه و توژیینهوهی سەربەخۆ دا‌بین دەکات، ئەمەش بەشداره له پەرەپێدانی زانست و دا‌هینان .

• بلاوکردنهوهی ئەکادیمی :پهروهرده دەر‌فەت بۆ رۆشنبیر دەر‌ه‌خسینیت که له گۆ‌قاره ئەکادیمی‌ه‌کاندا بابەت بلاوبکاتوه و بەش‌داری له کۆ‌نفرانسه زانستی‌ه‌کان بکات، ئەمەش کاریگەری‌ه‌که‌ی و بلاوبوونهوهی بیرۆکه‌کانی بەرز ده‌کاتوه .

۶. کاریگەری کۆمه‌لایه‌تی و کهلتووری

• سەر‌کردایه‌تی فیکری :پهروهرده توانای سەر‌کردایه‌تی‌کردنی فیکری و رێ‌نمایی‌کردنی بیروپ‌رای گشتی بۆ رۆشنبیر دەر‌ه‌خسینیت، ئەمەش وای لێ‌ده‌کات کاریگەر بی‌ت له مشتومره کۆمه‌لایه‌تی و سیاسیه‌کان .

• دا‌هینانی کهلتووری :رۆشنبیری خوینده‌وار توانای دا‌هینانی هه‌یه له بواری کهلتووری و هونه‌ریدا، ئەمەش بەشداره له ده‌وله‌مەند‌کردنی کهلتوری نیشتمانی و جیهانی .

۷. کارلی‌ک‌کردن له‌گه‌ل ته‌کنه‌لۆژیای مۆ‌دی‌رن

• فێربوونی دیجیتالیی :پهروهرده‌ی مۆ‌دی‌رن کارامه‌یی پیویست بۆ رۆشنبیر بۆ کارلی‌ک‌کردن له‌گه‌ل ته‌کنه‌لۆژیای مۆ‌دی‌رن و به‌کاره‌ینانی کاریگه‌رانه له کاره‌ فیکری‌ه‌کانیدا دا‌بین ده‌کات .

- **په یوه ندى جیهانی**: په روه رده رېگه به رۆشنبیر ده دات په یوه ندى له گه ل توپژهران و رۆشنبیرانى ناوچه جیاوازه کانی جیهان بکات، ئەمهش ئالوگۆرى بیرۆکه و هاوکاریى نیوده ولته تى بهرز ده کاته وه .

نموونه ی پراکتیکی

- **ژان پۆل سارتهر**: وهك فه یله سوف و نووسه ر په روه رده یه كى ئەكادیمی بهر فراوانی له فهلسه فه دا وه رگرتووه، ئەمهش یارمه تى داوه تیۆرییه کانی بوونگه رایى په ره پیدات و کاریگه رى له سه ر بیری رۆژئاوایی هه بیته .
- **مهلهك بینه بی**: به هۆی خویندنى له بواری ئەندازیاری و بیری ئیسلامیدا، شیکاریی قوولی کیشه کانی شارستانییه تى ئیسلامی پیشکەش کردوو و به شداری کردوو له پیکهاتنى بیری ئیسلامی مۆدیرن .

ئەنجام

په روه رده رۆلێكى چاره نووسساز ده گپیت له دارشتنى رۆشنبیر له رېگه ی دابینکردنى زانیاری و تیگه یشتنیكى قوول، بهرزکردنه وه ی بیرکردنه وه ی ره خه یی، بهرکه وتن به بیرۆکه ی جۆراوجۆر، په ره پیدانى به ها و ئاکار، بنیاتنانى تواناکانى توپژینه وه، کاریگه رى کۆمه لایه تى و کهلتوورى و کارلیککردن له گه ل تهکنه لۆژیای مۆدیرن. په روه رده وا له رۆشنبیر ده کات که سه رکرده یه كى رۆشنبیری کاریگه ر بیته که به شداری بکات له گه شه پیدانى کۆمه لگا و به دهسته یینانى پیشکەوتنى فیکری و کولتوورى .

بەشى ھەشتەم: فيكرى و تەكنەلۆژيا

تەكنەلۆژيا تا دىت پۇللىكى گىرنگى زياتر لە ژيانى پۇشنىبىردا دەگىرپىت، ئامرازى نوخ بۇ فيربوون و پەيوەندىكىردن و بلاوكردنهوہى بىرۇكەكان دابىن دەكات. تەكنەلۆژيا دەتوانىت كاريگەرى ئەرىنى بەرچاوى ھەبىت لەسەر كارى پۇشنىبىر و كارلىكى لەگەل كۆمەلگا لە خوارەوہ پىداچوونەوہ بە ديارترىن لايەنەكان دەكەين كە تيشك دەخەنە سەر پەيوەندى نىوان پۇشنىبىر و تەكنەلۆژيا .

۱. دەستراگەيشتن بە زانىارى

- كتيبخانەى ديجيتالى: تەكنەلۆژيا دەستراگەيشتن بە كتيبخانەى ديجيتالى زەبەلاح كە كتيب و بابەت و تويژىنەوہى زانستى لەخۇدەگرپىت، ئەمەش وا دەكات پۇشنىبىر ئاسانتر زانىارى خىرا و ورد بەدەستبەيىت .
- سەرچاوہى پەروەردەيى كراوہ: ئىنتەرنىت سەرچاوہى پەروەردەيى كراوہ وەك خولى ئەليكترونى بيبرامبەر و وتارەكانى ئۇنلاين دابىن دەكات، دەرفەت دەدات بە پۇشنىبىر بۇ بەردەوام فيربوون و پەرهپىدانى زانىارىيەكانى .

۲. پەيوەندى و كارلىكىكردن

- سۇشبال ميديا: پلاتفۆرمەكانى وەك تويتەر و فەيسبووك و لينكىدئين رىگە بە پۇشنىبىر دەدەن راستەوخۇ پەيوەندى لەگەل خەلكدا بكەن و بىرۇكەكان ئالوگۇر بكەن و بەشدارى گفتوگۇى كراوہ سەبارەت بە پرسە جياوازەكان بكەن .
- كۇنفرانسى مەجازى: تەكنەلۆژيا ھەلى بەشدارىكردن لە كۇنفرانس و سيمينارەكان لە رىگەى ئىنتەرنىتەوہ دابىن دەكات، ئەمەش وا

دەكات رۆشنبير پەيوەندى لەگەل ھاوکارەکانى بکات و ئەزموونەکان ئالوگۆر بکات بەبى ئەوەى پىويستى بە گەشتکردن ھەبىت .

۳. بلاوکردنەوەى بىرۆكە و بەرھەمەکان

- بلاوکردنەوەى دیجىتالىي :ئىنتەرنىت رېگە بە رۆشنبير دەدات بەرھەم و بىرۆكەکانى بە ئاسانى لە رېگەى بلۆگ و گوڤارى ئەلىكترونى و كتيبي دیجىتالىيەوە بلاوبكاتەوە، ئەمەش بلاوبوونەوە و كاريگەرييان زياد دەكات .
- پۆدكاست و كەنالەكانى يوتىوب :رۆشنبير دەتوانىت پۆدكاست و كەنالەكانى يوتىوب بەكاربەھيىت بۆ بلاوکردنەوەى وتار و گفتوگۆ و شىكارىيەكانى، ئەمەش يارمەتيدەرە بۆ گەيشتن بە ئامادەبووانىكى فراوانتر .

۴. داھيىنان

- ئامرازە تەكنەلۆژىيەكان :تەكنەلۆژيا چەندىن ئامراز بۆ رۆشنبير دابىن دەكات بۆ يارمەتيدانى لە رېكخستنى كارەكانى، وەك بەرنامەكانى بەرپۆەبردنى پرۆژە، نەرمەكالاي پەروەردەيى، و ئامرازەكانى شىكارىيى ئامارى .

۵. تووژىنەوە

- بنكەدراوەى ئەلىكترونى :تەكنەلۆژيا دەستراگەيشتن بە بنكەدراوە زانستىيەكان دابىن دەكات كە مليۆنان ليكۆلينيەوە و ليكۆلينيەوە لەخۆدەگرىت، ئەمەش پرۆسەى تووژىنەوە و شىكارى ئاسان دەكات .

- شىكارىي گرافىكى :ئامرازە تەكنەلۆژىيە مۇدېرنەكان وەك نەرمەكالاي ئامارى يارمەتى رۇشنىبىر دەدەن بۇ شىكىردنەوہى داتاكان و دەرەنجامەكان بە وردى و خىرا .

6. كارىگەرىي كۆمەلايەتى و سىياسى

- كۆكردنەوہى دىجىتالىي :رۇشنىبىر دەتوانىت سۇشىال مىدىيا و پلاتفۇرمە دىجىتالىيەكان بەكاربەيىت بۇ كۆكردنەوہى و كارىگەرىي لەسەر راي گشتى لەسەر پرسە گرنگە كۆمەلايەتى و سىياسىيەكان .
- شەفافىيەت و لىپرسىنەوہى :تەكنەلۆژيا ئامرازەكانى چاودىرىكىردنى سىياسەتە گشتىيەكان و ئاشكراكىردنى گەندەلى بۇ رۇشنىبىران دابىن دەكات، ئەمەش رۇلىان لە پىشخستنى شەفافىيەت و لىپرسىنەوہى بەرز دەكاتەوہى .

7. پەروەردە و راھىنان

- فىربوونى ئەلىكترونى :رۇشنىبىر دەتوانىت لە رىگەى ئىنتەرنىتەوہى خولى پەروەردەيى پىشكەش بكات، ئەمەش بەشدارە لە بلاوكردنەوہى زانىارى و پەرەپىدانى كارامەيى بۇ ئامادەبووانىكى بەرفراوان .
- خۇفىركردن :ئامرازە تەكنەلۆژىيەكانى وەك بەرنامەى پەروەردەيى و پلاتفۇرمى فىربوونى ئەلىكترونى يارمەتى رۇشنىبىر دەدەن لە خۇفىركردن و پەرەپىدانى بەردەوامى كارامەيى نوخ .

نمونەى پراكتىكى

- ئىدوارد سەئىد: بىرۆكەكانى لە پىگەى بابەتەكانىيەوہ لە پۆژنامە و گۆقارەكاندا بلاودەكرانەوہ و ئەمپرۆش لە پىگەى ئىنتەرنىتەوہ بە شىوہىەكى بەرفراوان بلاودەكرىنەوہ و بلاودەكرىنەوہ .
- مەلەك بىنەبى: بىرۆكە و بەرھەمەكانى ئەمپرۆ لە پىگەى دىجىتال مىدىاوە فىردەكرىن و بلاودەكرىنەوہ، ئەمەش وا دەكات بە ئاسانى دەستىان پى بگات بۆ نەوہ نوپىەكانى خوینەران و پۆشنىبران .

ئەنجام

تەكنەلۆژىا چەندىن ئامراز بۆ پۆشنىبران دابىن دەكات كە بەشدارن لە بەرزكردنەوہى تواناى فىربوون و پەيوەندىكردن و بلاوكردنەوہى بىرۆكە و داھىنان و توپىزىنەوہى زانستى. پۆشنىبران بە كەلك وەرگرتن لەم ئامرازە تەكنەلۆژىيانە دەتوانىت مەوداى كارىگەرىيەكانى فراوانتر بكات و زىاتر بەشدارى بكات لە گەشەسەندنى كۆمەلگا و بىرى مرۆفدا .

كارىگەرىيە تەكنەلۆجىا لەسەر پۆلى پۆشنىبران

ICT شۆرشىكى گەورەى كردووە لە چۆنىەتى دەستپراگەيشتن بە زانىارى و كارلىككردن لەگەل خەلك و بلاوكردنەوہى بىرۆكەكانى پۆشنىبران. ئەم گۆرانكارىيە تەكنەلۆژىيە كارىگەرى زۆرى لەسەر پۆلى پۆشنىبران لە كۆمەلگادا ھەبوو، دەرفەت و ئالنگارى نوپى دروستكردووە كە پىويستى بە رەچاوكردن ھەيە. لە خوارەوہ پىداچوونەوہ بە كارىگەرىيەكانى تەكنەلۆژىا دەكەين لەسەر پۆلى پۆشنىبران :

۱. دەستراگەيشتن بە زانيارى

- ئاسانكارى دەستراگەيشتن: تەكنەلۇژيا رېگە بە رۇشنىبىر دەدات لە رېگە ئىنتەرنېت و بنكەدراوہ ئەلىكترونىيەكانەوہ بە خىرايى و بە وردى دەستى بگات بە برېكى زۇر زانيارى .
- نوپكردنهوہى بەردەوام: تواناي دەستراگەيشتن بە زانيارى مۇدېرن و دەستبەجى وا لە رۇشنىبىر دەكات كە لە نوپترين پيشهات و لېكۆلېنەوہكانى بوارەكەيدا ئاگادار بېت .

۲. بلاوكردنهوہى بېرۆكە و بەرھەمەكان

- بلاوكردنهوہى دىجىتالىي: رۇشنىبىر دەتوانىت بە ئاسانى بەرھەمەكانى بە شىوہى ئۇنلاين بلاوبكاتەوہ، ئەمەش بازنى خويئەرانى فراوانتر دەكات و كاريگەرييەكانى زياد دەكات .
- سۇشپال ميديا: ئەم پلاتفۇرمانە رېگە بە رۇشنىبىر دەدەن بېرۆكەكانى بلاوبكاتەوہ و راستەوخۇ و دەستبەجى لەگەل بېنەرېكى فراوان و فرە كەلتورى كارلېك بكات .

۳. كارلېك و پەيوەندى

- كارلېكى خىرا: تەكنەلۇژيا رېگە بە رۇشنىبىر دەدات لە رېگە سەرنج و گەتوگۆي ئەلىكترونىيەوہ راستەوخۇ و دەستبەجى پەيوەندى لەگەل بېنەرەكانىدا بكات .
- كۇنفرانسى ئۇلاين: رۇشنىبىر دەتوانىت بەشدارى لە كۇنفرانسە و سېمىنارەكانى ئۇنلاين بكات، ئەمەش ئاسانكارى دەكات بۇ ئالوگۆرى بېرۆكە و ئەزمونەكان لەسەر ئاستى جىھانى .

۴. داھینان

- ئامرازە تەكنەلۆژىيەكان: تەكنەلۆژىيا رېگە بە پۇشنىبىر دەدات كە ئامراز و بەرنامەى مۇدېرن بەكاربەھىننېت كە يارمەتى دەدات لە رېكخستنى كارەكانى و شىكردنەوہى داتاكان و پېشكەشكردنى بىرۆكەكانى بە شىوہىيەكى داھىنەرانە .

۵. توېژىنەوہى زانستى

- دەستراگەيشتن بە زانىارى: تەكنەلۆژىيا ئاسانكارى بۇ پۇشنىبىران دەكات بۇ دەستگەيشتن بە زانىارى گرنگ و كتيبخانەى ئەليكترونى، ئەمەش يارمەتيدەرە لە ئەنجامدانى توېژىنەوہى زانستى ورد و گشتگير .
- شىكارىيى داتا: نەرمەكالاي پېشكەوتوو رېگە بە پۇشنىبىر دەدات كە داتاكان بە وردى و خيراتر شى بكاتەوہ، ئەمەش بەشدارە لە دەرھىنانى ئەنجامى متمانەپېكراوتر .

۶. كارىگەرى لەسەر بىروپاي گشتى

- كۆكردنەوہى دىجىتالىيى: پۇشنىبىر دەتوانىت سۇشىيال ميديا بەكاربەھىننېت بۇ كارىگەرىكردن لەسەر پاي گشتى و كۆكردنەوہى پشنگىرى بۇ پرسە تايبەتەكان و بەرەوپېشبردنى بىرۆكەكانى بە شىوہىيەكى فراوانتر .
- شەفافىيەت و لىپرسىنەوہ: تەكنەلۆژىيا رېگە بە پۇشنىبىران دەدات چاودېرى سىياسەتە گشتىيەكان بكەن و گەندەلى ئاشكرا بكەن، ئەمەش پۇلپان لە پېشخستنى شەفافىيەت و لىپرسىنەوہ لە كۆمەلگادا بەرز دەكاتەوہ .

۷. پەروەردە و راھىنان

- **فېربوونى ئەلىكترۆنى:** پۇشنىبىر دەتوانىت لە رېگەى ئىنتەرنىتەوہ خولى پەروەردەىى پېشكەش بکات، ئەمەش بەشدارە لە بلاوکردنەوہى زانىارى و پەرەپېدانى کارامەىى بۇ ئامادەبووانىكى بەرفراوان .
- **خۇفېربوون:** بەرنامە پەروەردەىىەکان و پلاتفۆرمى فېربوونى ئەلىكترۆنى يارمەتى پۇشنىبىر دەدەن لە خۇفېربوون و پەرەپېدانى بەردەوامى کارامەىى نوخ .

ئالنگارىەکانکان

- **زانىارىى ھەلە:** بلاوبوونەوہى زانىارىى ھەلە و ھەوالى ساختە نوینەراىەتى ئالنگارىكى گەورە دەکات، چونکە دەبىت پۇشنىبىر رەواىەتى زانىارىەکان پشتراست بکاتەوہ و راستىیەکان بلاوبکاتەوہ .
- **پشتبەستنى زۇر بە تەکنەلۇژيا:** پشتبەستنى زۇر بە تەکنەلۇژيا رەنگە ببىتە ھۆى دابەزىنى ھەندىک ئەرک .

بەکارھىنانى تەکنەلۇژياى پۇشنىبىر بۇ بلاوکردنەوہى پۇشنىبىرى

تەکنەلۇژيا ئامرازى بەھىز بۇ پۇشنىبىر دابىن دەکات بۇ بلاوکردنەوہى کولتور بە شىوہىەكى کارىگەر و پراکىشانى بىنەرىكى فراوان و ھەمەچەشن. لە رېگەى بەکارھىنانى تەکنەلۇژياوہ، پۇشنىبىر دەتوانىت بگاتە بىنەرىكى جىھانىى، کارلىک و بەشدارىکردن بەرز بکاتەوہ و ناوہرۇكى کەلتورى بە شىوہىەكى داھىنەرانە و سەرنجپراکىش بخاتەرپوو. لىرەدا چەند رېگایەك دەخەینەرپوو کە پۇشنىبىر دەتوانىت تەکنەلۇژيا بەکاربھىنىت بۇ بلاوکردنەوہى کەلتور :

۱. تۆپى كۆمەلایەتى

- كارلیكى راستەوخۇ: رۆشنبیر دەتوانیت پلاتفۆرمى ۋەك تویتەر و فەیسبووک و ئینستاگرام بەكاربەھیئیت بۇ كارلیكى راستەوخۇ لەگەل خەلك و بلاوكردنه‌ۋەى بیروكەکانی و ھاوبەشکردنی ناوهرۆكى كەلتووری جۇراوجۇر .
- ھاشتاگ و چالینجەکان: بەکارهینانی ھاشتاگ و چالینجەکان بۇ دروستکردنی ھەلمەتی كەلتووری كارلیککارانە، كە بینەران ھان دەدات بۇ بەشداریکردن و كارلیککردن .

۲. بلۆگ و مالپەرەکان

- نووسینی بابەت: رۆشنبیر دەتوانیت بابەتی شیکاری و كەلتووری لە بلۆگی خۆی یان لە مالپەرە تاییبەتمەندەکاندا بلاوبکاتەۋە، ئەمەش بەشدارە لە بلاوكردنه‌ۋەى زانست و كەلتوور .
- بلاوكردنه‌ۋەى ئەلیکترۆنی: بلاوكردنه‌ۋەى کتیب و تویژینەۋەکانی رۆشنبیران بە شیۋەیهکی ئەلیکترۆنی كە بیانخەنە بەردەستی خوینەرانى ھەموو جیھان .

۳. پۆدکاست و قیدیۆ

- پۆدکاست: دروستکردنی ئەلقەى پۆدکاست كە باس لە بابەتەکانی كەلتووری و فیکری دەکات، كە بینەران دەتوانن گوڭ لە ناوهرۆكى كەلتووری بگرن لەکاتی رۆشتندا .
- كەناله‌کانی یوتیوب: رۆشنبیر دەتوانیت كەنالیكى یوتیوب دروست بکات بۇ بلاوكردنه‌ۋەى قیدیۆی پەرۋەردەیی و رۆشنبیری، ئەمەش بلاوبوونەۋەى بیروكەکانی بەرز دەکاتەۋە و بینەریكى بەرفراوان بۇ خۆی رادەکیشت .

۴. كۆنفرانس و سيمينارەكانى ناراستەوخۇ (ئونلاين)

- سيمينارى ئۇنلاين :رۇشنىبىر دەتوانىت لە رېگەى ئىنتەرنىتتەوہ سيمينار و وۆرك شۆپ رېكبخت، ئەمەش ئاسانكارى دەكات بۇ بەشدارىكردى خەلك لە ناوچە جياوازەكانى جيھانەوہ .
- بەشدارىكردى لە كۆنفرانسە ناراستەوخۇ :بەشدارىكردى و بەشدارىكردى لە كۆنفرانسە ناراستەوخوكان پەيوەندى لەگەل ھاورى رۇشنىبىرەكان و ئالوگۆرى بىرۆكە و ئەزمونەكان بەرز دەكاتەوہ .

۵. ئەپلىكەيشنى پەرەردەيى و كارلىككارانە

- بەرنامە پەرەردەيىەكان :پەرەپىدانى بەرنامە پەرەردەيىەكان كە يارمەتى بلاوكردنهوہى زانىارى و كەلتور دەدەن بە شىوہيەكى كارلىككارانە و سەرنجراكيش .
- يارىيە پەرەردەيىەكان :بەكارھيئەنى يارىيە پەرەردەيىەكان بۇ بلاوكردنهوہى زانىارى بە شىوہيەكى خۇش و سەرنجراكيش، كە گەنجان و مندالان بۇ لاي خۇى رادەكيشىت .

۶. لوژىكى مەجازى و لوژىكى زيادكراو

- لوژىكى مەجازى :دروستكردى ئەزمونى پەرەردەيى و كەلتورى بە بەكارھيئەنى تەكنەلوژىيى لوژىكى، كە بينەر دەتوانىت بە قوولى كارلىك لەگەل ناوہرۆكەكەدا بكات .
- لوژىكى زيادكراو :بەكارھيئەنى بەرنامەكانى لوژىكى زيادكراو بۇ پيشاندانى ناوہرۆكى كەلتورى كارلىككارانە لە ژىنگەى دەوروبەرى بەكارھيئەران، كە ئەزمونى فيربوون و تيگەيشتن بەرز دەكاتەوہ .

۷. پلاتفۆرمى فيربوونى ئەلىكترونى

- خولى پەروەردەيى: پيشكەشكەشكەردنى خولى پەروەردەيى له رپيگه پلاتفۆرمى وهك Udemy، Coursera، و EDX، كه يارمهتى بلاوكردنهوهى زانيارى و كهلتوور دهداث بوؤ ئامادهبووانىكى جيهانى .
- بابەت و ليكۆلینهوه زانستیهكان: بلاوكردنهوهى توپژینهوه و بابەتهكانى زانستى لهسەر پلاتفۆرمه كراوهكانى وهك ResearchGate و Google Scholar بهشداره له بهرزكردنهوهى دستراگهيشتن به زانيارى زانستى و كهلتوورى .

نمونهى پراكتيكي

- مهلهك بينابى: بيرۆكهكانى له رپيگه ديжитال ميدياوه ليكۆلینهوهيان لهسەر دهكرپت و بلاودهكرپنهوه، ئەمەش وا دهكات به ئاسانى بوؤ نهوه نوپيهكان دهستيان پى بگات .
- ههراى نوح: نووسهري كتيپى "sneipaS ehT" پلاتفۆرمى وهك يوتيوب و پۆدكاست بهكاردههينپت بوؤ بلاوكردنهوهى بيرۆكهكانى و كارليككردن لهگهڵ بينههكانى .

ئەنجام

بهكارهينانى تهكنهلوژياى رۆشنبير بوؤ بلاوكردنهوهى رۆشنبيرى تواناي گهيشتن به ئامادهبووانىكى فراوان و كارليكى راستهوخو و پيشكەشكەشكەردنى ناوهپۆكى كهلتوورى به شيوازي داهينهرايه و سهرنجپراكييش بهرز دهكاتهوه. رۆشنبير به سوودوهرگرتن له ئامرازه ديжитالييهكان و سۆشياى ميديا دهتوانپت كاريگهري زياترى ههبيت و

بەشدارىيەكى كارىگەر بىكات لە بلاوكردنەوہى زانست و كولتور لە كۆمەلگادا .

تېرامان لە داھاتووى پۇشنىرى

بىركردنەوہ لە داھاتووى پۇشنىرى و پۇشنىرى پىويستى بە سەيرکردنى چەند لايەنىك ھەيە، لەوانە ئەو گۇرانكارىيە كۆمەلایەتى و تەكنەلۇژى و سياسىانەى كە كارىگەرييان لەسەر جىھان ھەيە .

۱. گەشەسەندنى تەكنەلۇژيا : لەگەل پىشكەوتنى تەكنەلۇژيا، شىوہى كەلتور بە خىرايى دەگۇرپىت. مېدياى دىجىتالىي و تۇرە كۆمەلایەتییەكان بوونەتە سەكۆى سەرەكى بۇ گواستنەوہى كەلتور و زانىارى. ئەمە دەتوانىت بەشدارىت لە فراوانکردنى دەستراگەيشتن بە زانىارى، بەلام رەنگە بىتتە ھۆى سەرقالکردن و خراپى تەركىزکردن .

۲. جىھانگىرىي : جىھانگىرىي دەبىتتە ھۆى يەكتىرىپىنى كولتورەكان و ئالوگۇرپى بىرۆكە لە نىوان كۆمەلگا جىاوازەكاندا. ئەمەش دەتوانىت بىتتە ھۆى سەرھەلدانى كەلتورىكى جىھانى يەكسان، بەلام رەنگە كارىگەرىي نەرىنى لەسەر كەلتور و نەرىتە ناوخۆییەكان ھەبىت .

۳. ئالنگارىي ئابوورى و سياسى : بارودۇخى ئابوورى و سياسى كارىگەرى لەسەر كەلتور و پۇشنىيران ھەيە. لە ھەندىك ناچەدا رەنگە پۇشنىيران بەھۆى سىستەمى سياسى سەرکوتگەرانە رۆوبەرووى سنووردارکردنى ئازادى رادەربىن بىنەوہ، لە ھەندىكى تردا رەنگە بەدەست كەمى بودجە و پشتىوانىيەوہ بنالىنن .

۴. پەرۆەردە و پەرۆەردە : پەرۆەردە رۆلىكى چارەنووسساز دەگىرپىت لە دارپشتنى كەلتور و پۇشنىرى. سىستەمى پەرۆەردەيى پىويستە

خۆى لەگەل گۆرانكارىيە نوڤىيەكان بگونجىڤىت و هاندەرى
بىركردنەوەى رەخنەگرانە و داھىنان بىت .

۵. رۆلى رۆشنبىر :رۆلى رۆشنبىر لە ئاراستەکردنى بىروپاي گشتىي و
گواستنەوەى بىرۆكە و بەھاكاندا گرنگە. پىويستە رۆشنبىران
لەگەل گۆرانكارىيەكان ھاوسەنگ بن و خۆيان لەگەل ئامرازە
مۆدېرنەكان بۆ گەياندى بىرۆكەكانيان بگونجىڤىن .

بە گشتى ئايندە ئالنگارى و دەرفەتى زۆرى بۆ رۆشنبىرى
لەخۆدەگرىت. سەركەوتن لە پرووبەرووبوونەوەى ئەم ئالنگارىانە
پىويستى بە نەرمى و تواناي گونجاندىن لەگەل گۆرانكارىيە خىراكان
ھەيە .